

Türkiye 2025 Raporu

**Avrupa Parlamentosuna, Konseye, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine ve
Bölgeler Komitesine Sunulan Komisyon Tebliğ
AB Genişleme Politikasına İlişkin 2025 Tebliğ**

1. GİRİŞ	4
1.1 ÇERÇEVE	4
2. GRUP 1: KATILIM SÜRECİNİN TEMEL İLKELERİ	5
2.1. DEMOKRATİK KURUMLARIN İŞLEYİŞİ VE KAMU YÖNETİMİ REFORMU.....	5
2.1.1. Demokrasi	5
2.1.2. Kamu Yönetimi Reformu	7
2.2. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE TEMEL HAKLAR	8
2.2.1. Fası 23: Yargı ve Temel Haklar	8
2.2.2 Fası 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik.....	10
2.3. EKONOMİK KRİTERLER.....	12
2.3.1. İşleyen Bir Piyasa Ekonomisinin Varlığı.....	12
2.3.2. Birlik İçindeki Rekabet Baskısı ve Piyasa Güçleriyle Baş Edebilme Kapasitesi	17
2.4 KAMU ALIMLARI, İSTATİSTİK, MALİ KONTROL	18
Fası 5: Kamu Alımları.....	18
Fası 18: İstatistik.....	18
Fası 32: Mali Kontrol	19
3. İYİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE BÖLGESEL İŞ BİRLİĞİ	21
4. ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME YETENEĞİ	24
GRUP 2: İÇ PAZAR	24
Fası 1: Malların Serbest Dolaşımı.....	24
Fası 2: İşçilerin Serbest Dolaşımı	26
Fası 3: İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi.....	27
Fası 4: Sermayenin Serbest Dolaşımı	28
Fası 6: Şirketler Hukuku.....	28
Fası 7: Fikri Mülkiyet Hukuku	29
Fası 8: Rekabet Politikası.....	29
Fası 9: Mali Hizmetler	30
Fası 28: Tüketicinin ve Sağlığın Korunması.....	31
GRUP 3: REKABETÇİLİK VE KAPSAYICI BÜYÜME.....	32
Fası 10: Dijital Dönüşüm ve Medya.....	32
Fası 16: Vergilendirme	33
Fası 17: Ekonomik ve Parasal Politika	34

Fasıl 19: Sosyal Politika ve İstihdam	34
Fasıl 20: İşletme ve Sanayi Politikası	35
Fasıl 25: Bilim ve Araştırma	36
Fasıl 26: Eğitim ve Kültür	36
Fasıl 29: Gümrük Birliği	37
GRUP 4: YEŞİL GÜNDEM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BAĞLANTISALLIK	38
Fasıl 14: Taşımacılık Politikası	38
Fasıl 15: Enerji	39
Fasıl 21: Trans-Avrupa Ağları	40
Fasıl 27: Çevre ve İklim Değişikliği	41
GRUP 5: KAYNAKLAR, TARIM VE UYUM	42
Fasıl 11: Tarım ve Kırsal Kalkınma	42
Fasıl 12: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası	42
Fasıl 13: Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği	43
Fasıl 22: Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu	43
Fasıl 33: Mali ve Bütçesel Hükümler	43
GRUP 6: DIŞ İLİŞKİLER	44
Fasıl 30: Dış İlişkiler	44
Fasıl 31: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası	45

1. GİRİŞ

1.1 ÇERÇEVE

Türkiye, Avrupa Birliği için önemli bir ortak ve aday ülkedir. Aralık 2024'te Konsey, Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortamın sağlanması ve Türkiye ile iş birliğine dayalı ve karşılıklı yarar sağlayan ilişkilerin geliştirilmesinin AB için stratejik önemi olduğunu yeniden ifade etmiştir. Konsey, Türkiye-AB iş birliğinin daha da güçlendirilmesi için Kıbrıs sorununa ilişkin müzakerelerin yeniden başlamasına ve ilerlemesine AB'nin özel önem verdiğini bir kez daha vurgulamıştır. Hem AB hem de Türkiye, 23 Kasım 2023 tarihli Türkiye-AB ilişkileri hakkındaki Ortak Bildirim ve ilgili Avrupa Konseyi Sonuçları doğrultusunda, karşılıklı çıkar alanlarında yeniden angajman sağlamayı amaçlamaktadır. AB, belirlenen koşullara tabi olarak, aşamalı, orantılı ve geri döndürülebilir bir şekilde Türkiye ile yeniden yapıcı bir angajman sağlamaktadır; ortak çıkar alanlarında üst düzey angajman devam etmiştir.

Türkiye ile üyelik müzakereleri, Aralık 2024 tarihli AB Zirvesi Sonuçlarında da yinelenen üzere, 2018 yılından bu yana durma noktasında kalmıştır. AB'nin demokratik standartların, hukukun üstünlüğünün, yargının bağımsızlığının ve temel haklara saygının sürekli olarak kötüye gitmesinden duyduğu ciddi endişeler giderilmemiştir. 2025 yılının başından bu yana seçilmiş yetkililer, muhalefet figürleri, siyasi aktivistler, sivil toplum ve iş dünyası temsilcileri, gazeteciler ve diğer kişilere yönelik tutuklamalar ve suçlamalar, Türkiye'nin demokratik geleneğine bağlılığı konusunda giderek artan soruların ortaya çıkmasına ve yargının bağımsızlığı konusundaki endişelerin derinleşmesine neden olmuştur.

2016 Türkiye-AB Mutabakatı sonuç vermeye ve göç konusunda iş birliğinin temel çerçevesi olmaya devam etmiştir. Türkiye, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler de dahil olmak üzere 2,7 milyon mülteciye ev sahipliği yapmak için olağanüstü çabalarını sürdürmüştür. AB, 2011 yılından bu yana mültecileri ve ev sahibi toplulukları desteklemek için 12,5 milyar avro kaynak ayırmıştır. AB, temel ihtiyaçlar, sınır yönetimi, eğitim, sağlık hizmetleri, koruma ve sosyoekonomik destek gibi alanlarda yardım sağlamaya devam etmiştir. Ekonomik açıdan Türkiye, 2024 yılında AB'nin beşinci büyük ticaret ortağı olmaya devam etmiş ve ticaret hacmi 210 milyar avronun üzerinde rekor bir seviyeye ulaşmıştır. Türkiye ayrıca giderek daha aktif ve çok katmanlı bir dış politika izlemiştir. Artan jeopolitik zorluklar, özellikle Suriye, Ukrayna, Gazze ve Güney Kafkasya'daki gelişmelerle bağlantılı olarak, Türkiye'nin stratejik bölgesel rolünü vurgulamıştır.

2023 yılından bu yana Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili ilişkiler iyileşmiş, Türkiye Doğu Akdeniz'de izinsiz sondaj faaliyetlerinde bulunmamış ve Yunan adaları üzerinde uçuşlar gerçekleştirmemiştir. Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımayı reddetmeye devam etmiş ve ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına aykırı olarak Kıbrıs'ta iki devletli bir çözümü defalarca savunmuştur.

2. GRUP 1: KATILIM SÜRECİNİN TEMEL İLKELERİ

2.1. DEMOKRATİK KURUMLARIN İŞLEYİŞİ VE KAMU YÖNETİMİ REFORMU

2.1.1. Demokrasi

Türkiye'deki demokratik kurumların işleyişi ciddi biçimde engellenmeye devam etmiştir. Hukukun üstünlüğü ve yerel yönetimler gibi kritik meselelerde demokratik gerileme sürmüştür. Cumhurbaşkanlığı sisteminin yapısal aksaklıkları ile yürütme ve yargı arasındaki yetersiz kuvvetler ayrılığı giderilmeden kalmış, temel demokratik süreçlere bağlılık ise sorgulanır hâle gelmiştir.

Seçimler

Seçimlerin genel çerçevesi alternatif siyasal seçenekler arasında özgür seçimi garanti etse de tüm siyasal paydaşlara eşit bir mücadele alanı sunmamaktadır. Muhalif siyasiler üzerindeki yoğun yargı baskısı bu kişilerin siyasal süreçlerde baskı korkusu olmaksızın hareket, organize olma ve katılma özgürlüklerini kısıtlayarak temel demokratik ilkeleri zedelemektedir. Seçimlerin ve siyasal partilerin yönetimine dair hukuki çerçevedeki eksiklikler giderilmemiştir.

Parlamento

Cumhurbaşkanı pek çok politika alanında geniş kapsamlı yetkileri elinde tutmayı sürdürmektedir ve bu Parlamentosunun görevlerini kısıtlatmaktadır. Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve kararlarının sıklıkla kullanılması nedeniyle Parlamentosunun yasama işlevi kısıtlanmıştır. Muhalefet partilerinin, Meclis tartışmalarının gündeminde etkili olma kabiliyetleri oldukça sınırlı kalmıştır.

Parlamentosunun yürütme üzerindeki denetimi hâlâ çok zayıftır. Milletvekilleri, Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na ve bakanlara yazılı soru önergesi sunabilmekte ancak Cumhurbaşkanı'na yazılı soru önergesi yöneltmemektedir.

Siyasi çoğulculuk, yargının ve idari faaliyetlerin muhalefet partilerini ve milletvekillerini hedef almasıyla zarar görmeye devam etmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), belediye başkanları ve üyelerine yönelik cezai soruşturmalar ile davalarda ciddi bir artışla karşı karşıya kalmıştı ve bu durum siyasi muhalefete yönelik bir yıldırma atmosferine katkıda bulunmuştur.

Kadınların Parlamentosunda temsili tarihi bir zirveye ulaşmışsa da karar alma süreçlerinde ve siyasal hayatta kadınlar ciddi oranda yetersiz temsil edilmektedir.

Yönetişim

Yürürlükteki Cumhurbaşkanlığı sistemi, Parlamentosunun yürütmeyi güvenoyu ve yürütmeye sözlü soru önergesi gibi yöntemlerle denetlemesine imkân vermemektedir. Cumhurbaşkanı atamalar, yürütme ve politika yapım süreçlerinde geniş yetkilere sahipken siyasal denetimi seçim süreçleriyle sınırlıdır.

Yerel özyönetimle ilgili olarak, hükümetin muhalif belediye başkanlarına yönelik baskısı idari, mali ve yargı yollarla artmıştır. Kayyum atanması veya muhalefet belediyelerinin mali varlıklarına seçici biçimde el konulması gibi baskı araçlarının kullanımı, Mart 2025'te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın tutuklanmasıyla doruk noktasına ulaşmıştır. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Mart 2025'te demokratik olarak

seçilmiş belediye başkanlarının hükümet tarafından atanan kayyumlarla değiştirilmesi uygulamasını eleştirmiştir. Ayrıca yerel ve bölgesel düzeyde seçilmiş temsilcilerin çalışma koşullarında bozulma emarelerine dikkat çekmiş; muhalif belediye başkanlarının terör ve yolsuzluk gerekçeleriyle görevden alınmalarını, tutuklanmalarını ve haklarında dava açılmasını, Türkiye’de temel özgürlüklerin ve hukukun üstünlüğünün zayıflamasına katkıda bulunan unsurlar olarak değerlendirmiştir.

AB’ye entegrasyon

Türkiye AB’ye katılım sürecini etkin bir biçimde yönetecek kurumsal yapıları oluşturmuştur. Avrupa Birliği Başkanlığı ve icracı bakanlıklardaki muhatap birimleri yeterli kadroya sahiptir. Avrupa Birliği Başkanlığı, AB Delegasyonu ile etkili bir şekilde iş birliği yapmaktadır ve bünyesinde AB genişlemesi ve IPA tarafından desteklenen reformlar konusunda iletişimi sağlayan bir İletişim Dairesi bulunmaktadır.

Sivil toplum

Sivil toplum kuruluşları –özellikle kadın hakları, LGBTİQ konuları, çevrenin korunması ve insan haklarıyla ilgilenenler– sistematik idari taciz ve yargısal kovuşturmalar dâhil olmak üzere artan baskıyla karşılaşmaya devam etmiştir.

Kamu fonlarından yalnızca çok sınırlı sayıda sivil toplum kuruluşu yararlanmakta olup, bu fonlar ayrımcı bir şekilde dağıtılmaktadır. Aşırı vergilendirme, vakıf ve derneklerin işleyişini ve gelişimini engellemektedir. Yabancı bağışçılardan mali destek alan sivil toplum kuruluşları sık denetimlere tabi tutulmuştur. Ayrıca, yabancı kaynaklardan mali destek alan sivil toplum kuruluşları ve bağımsız medya kuruluşları, hükümet yanlısı medya tarafından sıklıkla nefret söylemi ve iftira içeren saldırıların hedefi olmuştur.

Güvenlik güçlerinin sivil denetimi

Cumhurbaşkanı ve hükümetin, ülkenin güvenlik güçleri üzerinde önemli bir denetim yetkisi bulunmaktadır. Gerçek bir demokratik denetim ise, sınırlı kamu hesap verebilirliği ve yetersiz parlamento denetimi nedeniyle zayıf kalmaktadır. Genel olarak, güvenlik güçleri üzerindeki sivil demokratik denetim zayıf kalmaya devam etmekte olup, güçlendirilmesi gerekmektedir.

Doğu ve Güneydoğu’daki durum

AB tarafından terör örgütü olarak tanımlanan Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile bağlantılı şiddeti sona erdirmeyi ve Kürt meselesine çözüm bulmayı amaçlayan bir girişim, iktidar koalisyonu ortaklarından biri tarafından başlatılmış ve geniş siyasi destek kazanmıştır. Süreç, hükümet tarafından gizlilik içinde yürütülmektedir.

Doğu ve Güneydoğu’da görev yapan 11 belediye başkanı görevden alınarak yerlerine devlet tarafından atanan kayyumlar getirilmiştir. Bu atamalar, yaygın protestolara yol açmış ve çok sayıda kişinin gözaltına alınmasına neden olmuştur.

Mülteciler ve yerlerinden edilmiş kişiler

Türkiye, dünyanın en büyük mülteci nüfuslarından birine ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Resmi verilere göre Türkiye, 2025 yılı Ağustos itibarıyla geçici koruma statüsüne sahip 2.508.446 Suriyeli ve kısa süreli ikamet statüsüne sahip 52.437 Suriyeliyi ağırlamaktadır. Türkiye, ülkedeki toplam mülteci sayısını ise düzenli olarak yayımlamamaktadır. Hükümetin açıkladığı bilgilere göre, Aralık 2024’te Esad rejiminin

çöküşünün ardından Suriyelilerin gönüllü geri dönüş süreci hız kazanmıştır. Ağustos 2025'te Türk yetkililer, Esad rejiminin çöküşünün ardından 450.000 Suriyelinin ülkelerine dönüş yaptığını duyurmuştur.

Türkiye, her ne kadar kayıt konusundaki kısıtlamalar erişimi engellese de mültecileri desteklemek ve sağlık hizmetleri ile eğitim ve öğretime daha geniş çaplı erişimi sağlamak için önemli çabalar sarf etmiştir.

Düzensiz göçmenlerin Yunan adalarından dönüşleri konusunda herhangi bir değişiklik olmamıştır. AB, Türkiye'ye, 2016 AB-Türkiye Mutabakatı kapsamında sunulan taahhütlere uygun olarak, dönüş işlemlerinin yeniden başlatılması için defaatle çağrıda bulunmuştur. Suriyeli mültecilerin Türkiye'den AB Üye Devletlerine yeniden yerleştirilmelerine raporlama döneminde devam edilmiş olup, Temmuz 2025 itibarıyla bu kişilerin toplam sayısı 43.945'e ulaşmıştır.

2.1.2. Kamu Yönetimi Reformu

Türkiye kapsamlı bir kamu yönetimi ve mali idare reformu stratejisinden yoksundur. Karar alış süreçlerinin Cumhurbaşkanında toplanmasının bir sonucu olarak önemli idari paydaşlar arasındaki eş güdüm zayıftır. Kamu yönetimi reformuna ilişkin reforma yönelik siyasi irade eksiktir.

Politika geliştirme ve koordinasyonun iyileştirilmesi gerekmektedir. Cumhurbaşkanlığı sistemi kapsamında politika oluşturma sürecinin merkezileştirilmesi devam etmiş; bu durum kapsayıcı, katılımcı ve kanıta dayalı bir politika oluşturma sistemini daha da engellemiştir. Cumhurbaşkanlığı bünyesinde politika hazırlama ve karar alma süreçlerini düzenleyen ayrıntılı usul kuralları bulunmamaktadır.

Kamu mali yönetimine dair temel hukuki çerçeve mevcut olsa da özellikle uygulamada güçlendirilmesi gerekmektedir. Kamu maliyesinin verimliliği geliştirilmelidir. Bütçe sürecinin bir parçası olarak kapsamlı ve şeffaf harcama değerlendirmeleri harcamaların etkinliğinin artırılmasına katkı sunabilir.

Hükümetin ana görevleri Cumhurbaşkanlığı altındaki atanmış bakanlara delege edilmişken idarenin hesap verebilirliği zayıftır. Bakanlar hukuki ve idari hesap verebilirliği sınırlıdır.

Vatandaşlara ve işletmelere yönelik hizmet sunumunun iyileştirilmesi gerekmektedir. Kamu hizmetleri genel anlamda ulaşılabilir olmakla beraber kalite ve uygunluk konularında ciddi uçurumlar var olmayı sürdürmektedir. Türkiye'de genel idari usullere ilişkin bir kanun bulunmamakta olup bu durum iyi yönetilme ilkelerine riayet edilmesini zorlaştırmaktadır. Kamu hizmetlerinin genel kalitesini iyileştirmek için merkezi bir politika veya koordinasyon mekanizması bulunmamaktadır. Ancak e-Devlet kapısı yoluyla yeni elektronik hizmetlerin sağlanması ve geliştirilmesi konusunda ilerlemeler sağlanmıştır.

Türkiye, hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda **başlangıç düzeyinde hazırlıklıdır**. Önceki raporlarda tanımlanan kilit sorunlarda **gerileme** yaşanmış, ciddi endişeler ise daha da derinleşmiştir.

2.2. HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE TEMEL HAKLAR

2.2.1. Fası 23: Yargı ve Temel Haklar

Yargının işleyişi

Türkiye bu alanda hâlâ **başlangıç düzeyinde hazırlıklıdır** ve **gerileme devam etmiştir**. Temel sistemsel eksiklikler giderilmemiştir. Yargı, yürütmenin kontrolü altında kalmaya devam etmekte, bağımsızlığını etkilemekte ve yargı sonuçlarının kalitesini tehlikeye atmaktadır. Yargı, muhalefet figürlerini ve seçilmiş yetkilileri hedef alarak defalarca seçici davranmış, iktidar koalisyonu yetkililerine karşı benzer eylemlerde bulunmaktan kaçınmıştır. Bu dinamik, yargı süreçlerinin tarafsızlığı konusunda şüphe uyandırmış ve kamuoyunun hukuk sistemine olan güvenini tüm zamanların en düşük seviyesine indirmiştir. Yargı sistemi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bazı kararlarını hâlâ uygulamamışken, bazı mahkemeler de Türk Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını uygulamaktan kaçınarak tüm sistemin bütünlüğünü ve işleyişini zayıflatmıştır.

Komisyonun bu sorunları ele alan önceki tavsiyelerinin hâlâ uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle bu tavsiyeler geçerliliğini korumakta ve daha da acil olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, önümüzdeki yıl aşağıdaki alanlara odaklanmalıdır:

- Yargının görevlerini bağımsız ve tarafsız bir şekilde yerine getirmesine olanak tanıyan Avrupa standartlarına uygun bir siyasi ve hukuki ortam yaratmak, kuvvetler ayrılığını güçlendirmek ve alt mahkemelerin, AİHM içtihatlarına uygun kararlar alması gereken Anayasa Mahkemesi kararlarına saygı göstermesini sağlamak;
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yapısını ve seçim süreçlerini, yürütmenin rolü ve etkisini sınırlayacak şekilde değiştirmek ve HSK veya üst düzey yetkililerin yargı süreçlerine müdahalesini önleyecek güvenceler getirmek;
- Tüm yargı süreçlerinin temel haklara saygılı olmasını, özellikle mağdurlara ve şüpheli ve sanıkların usule ilişkin korunmasına vurgu yapılmasını, masumiyet karinesinin, bireysel ceza sorumluluğu ve hukuki kesinlik ilkelerinin, savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının gerektiği gibi güvence altına alınmasını sağlamak.

Yolsuzlukla Mücadele

Türkiye yolsuzlukla mücadelede hala **başlangıç düzeyinde hazırlıklıdır** ve rapor döneminde **ilerleme kaydetmemiştir**. Ülke, yolsuzluğu önleme ve kontrole dair bir çerçeve kurulmasına yönelik ya da yolsuzlukla mücadele için Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi'ne, Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'nun (GRECO) tavsiyelerine ve Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ne uygun birimler kurmaya yönelik adımlar atmamıştır. Yasal çerçeve ve kurumsal yapının, yolsuzluk davalarının kovuşturma ve karar aşamalarında hukuka aykırı biçimde siyasi baskı kurulmasını sınırlandıracak şekilde iyileştirilmesi gerekmektedir. Raporlama döneminde, büyük şehirlerde ve ilçelerde muhalefet tarafından seçilmiş belediye başkanlarına karşı birkaç üst düzey yolsuzluk davası açılırken, büyük şehirlerde iktidar partisinin mevcut veya eski seçilmiş yetkilileri hakkında herhangi bir soruşturma başlatılmamıştır. Bu seçici soruşturmalar/kovuşturmalar, yetkililerin yolsuzlukla mücadelesinin etkililiğine olan güveni sağlamamaktadır. Yolsuzlukla etkili bir mücadele, soruşturma ve yargı organları başta olmak üzere, bağımsız, hesap verebilir, şeffaf ve etkili kamu kurumlarıyla birlikte net

bir siyasi rehberlik gerektirmektedir. Bu nedenle, yolsuzlukla mücadelede ilerleme, yargının bağımsız olmaması nedeniyle de engellenmektedir. En savunmasız sektörlerdeki yolsuzluğun ele alınması için hedefli risk değerlendirmelerine ve özel önlemlere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Geçen sene Komisyon tarafından sunulan tavsiyeler uygulanmamıştır ve hala geçerlidir. Önümüzdeki yıl Türkiye'nin özellikle:

- Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve ilgili Avrupa Konseyi Sözleşmeleri başta olmak üzere, yolsuzlukla mücadele ile ilgili uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi;
- GRECO tarafından yayımlanan tavsiyeleri, AB-Türkiye Vize Serbestisi'nde belirtildiği gibi ihtiyaç duyulan mevzuatın da kabul edilmesi yoluyla, etkili bir biçimde yerine getirmesi;
- Yolsuzlukla etkili bir şekilde mücadele etmeye yönelik net bir siyasi irade ve vizyonu yansıtan, güvenilir ve gerçekçi bir eylem planıyla desteklenen bir yolsuzlukla mücadele stratejisini detaylı bir şekilde hazırlaması gerekmektedir.

Raporlama döneminde, İstanbul Belediye Başkanı da dahil olmak üzere muhalefet partilerinden birkaç belediye başkanı yolsuzluk ve ihaleye fesat karıştırma iddialarıyla gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Sanıklar, "suç örgütüne liderlik etmek", "rüşvet", "zimmetine para geçirme", "nitelikli dolandırıcılık" ve "kamu ihalelerine fesat karıştırma" gibi çeşitli suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Soruşturmanın ayrıntıları ve deliller henüz açıklanmamıştır. Mahkeme, İstanbul Belediye Başkanı'na yöneltilen "terör örgütünü desteklemek" suçlamasını reddetmiştir, bu nedenle İstanbul'a kayyum atanmamıştır, ancak savcı bu karara itiraz etmiştir. Dava mahkemede devam etmektedir.

Türkiye, BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi de dahil olmak üzere tüm önemli uluslararası yolsuzlukla mücadele sözleşmelerine taraftır. Ancak, bu belgeler kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için yolsuzlukla mücadele mevzuatı veya reformları yürürlüğe koymamıştır.

Kamu alımları mevzuatının, özellikle muafiyetler, imtiyazlar ve kamu-özel sektör ortaklıkları alanlarında AB müktesebatıyla uyumunu sağlamak için reforma ihtiyacı vardır. Görevi kötüye kullanma soruşturmaları öncesinde izin alınması zorunluluğu gibi kamu görevlilerine yönelik yasal ayrıcalıklar gereksiz koruma sağlamakta ve bu nedenle yolsuzlukla mücadele çabalarını engellemektedir.

Çıkar çatışması beyanları ile mal varlığı beyanlarının ve siyasi partilerin mali denetiminin yönetimine ilişkin yasal çerçeve yetersiz kalmaktadır.

Temel haklar

Ülkedeki genel insan hakları durumu **kötüleşmiştir**. Türkiye'deki yasal çerçeve insan haklarına ve temel haklara saygı konusunda genel güvenceler sağlarken, Türkiye'nin mevzuatının ve uygulamalarının bazı kısımları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarıyla uyumlu değildir. Raporlama döneminde, gazeteciler, yazarlar, avukatlar, akademisyenler, insan hakları savunucuları ve diğer eleştirel seslere yönelik terörizmi destekledikleri iddiasıyla açılan soruşturmalar, kovuşturmalar ve mahkûmiyetler yoğunlaşmıştır. Yıllar sonra ilk kez, yasal bir siyasi partinin başkanlarından biri, yaptığı konuşmalar nedeniyle yargılanmıştır. Muhalefet siyasetçilerine yönelik adli işlemler devam etmiş ve bir muhalif siyasi parti hakkında soruşturmalar başlatılmıştır.

Geçen sene Komisyon tarafından sunulan tavsiyeler uygulanmamıştır ve hala geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Terörle Mücadele Kanunu ile bu kanunun uygulanmasını ve terörizmle mücadele uygulamalarını Avrupa standartları, AİHS, AİHM içtihadı ve Venedik Komisyonu tavsiyeleriyle ve Avrupa Birliği müktesebatı ve uygulamalarıyla uyumlu hale getirmesi;
- Kadına yönelik şiddetin her türüyle etkili bir şekilde mücadele için hukuki çerçeveyi ve bu çerçevenin uygulanmasını iyileştirmesi, LGBTİQ bireylerin karşılaştıkları dahil olmak üzere, her türlü ırkçılık ve ayrımcılıkla etkin mücadele etmesi ve azınlıkların korunmasını sağlaması;
- Kavala vs. Türkiye davasındaki karar da dahil olmak üzere, AİHM kararlarını öncelikli olarak uygulaması gerekmektedir.

İfade Özgürlüğü

Türkiye bu alanda **başlangıç düzeyinde hazırlıklı** olmayı sürdürmektedir ve raporlama döneminde **gerileme kaydedilmiştir**. Milli güvenlik ve terörle mücadele ile ilgili ceza kanunlarının uygulanması, ifade özgürlüğünü engelleyecek şekilde AİHS ile çelişmeye ve AİHM içtihadından uzaklaşmaya devam etmiştir. Gazetecilere, medyaya ve hükümeti eleştiren diğer seslere yönelik adli ve idari işlemler yoğunlaşmıştır. Medya ve yayın düzenleyicisi kuruluş, neredeyse tamamen bağımsız ve muhalif medya kuruluşlarını hedef alarak, ayrımcı bir şekilde idari ve parasal para cezaları uygulamaya devam etti. 2022 Dezenformasyon Yasası gibi yeni bir siber güvenlik yasası, belirsiz kurallar ile temel hak ve özgürlükler üzerinde daha fazla kısıtlamaya yol açabilecek bağımsız denetim eksikliği nedeniyle ciddi endişelere yol açmaktadır.

Geçen sene Komisyon tarafından sunulan tavsiyeler uygulanmamıştır ve hala geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Tutuklu yargılanan gazetecileri, insan hakları savunucularını, avukatları, yazarları ve akademisyenleri serbest bırakması ve bu kişiler aleyhine açılan ceza davalarının AİHS ve AİHM kriterlerine uygun olarak sonuçlandırılmasını sağlaması;
- Ceza mevzuatını, özellikle Terörle Mücadele Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, İnternet Kanunu, Dezenformasyon Yasası, Siber Güvenlik Kanunu ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na ilişkin yasal çerçeveyi; Avrupa standartlarına uygun olmalarını ve ifade özgürlüğünü kısıtlamayan, orantılı ve ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmalarını sağlamak amacıyla gözden geçirmesi;
- Medyanın çalışmalarını bağımsız olarak ve misilleme veya işten çıkarılma korkusu olmadan yürütmesini sağlayacak güvenli ve çoğulcu bir ortamı yeniden tesis etmek için adımlar atması gerekmektedir.

2.2.2 Fasil 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik

Türkiye, adalet, özgürlük ve güvenlik alanında **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Bu alanda, özellikle İran ile kara sınırını denetleme ve koruma kapasitesinin daha da güçlendirilmesiyle ilgili olarak **bazı ilerlemeler kaydedilmiştir**. Türkiye, geçici koruma altındaki Suriyeliler de dahil olmak üzere 2,7 milyon mülteciye ev sahipliği yapmak ve onları desteklemek için önemli çabalar göstermeye devam etmiştir.

Komisyon'un geçen yılki tavsiyeleri yalnızca kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle:

- Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Mutabakatını, özellikle Yunan adalarından geri dönüşleri yeniden başlatarak tam olarak uygulaması ve AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın tüm hükümlerini Üye Devletlerin tamamı bakımından uygulaması;
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatı AB müktesebatıyla uyumlu hale getirerek, Europol ve Türkiye arasında kişisel verilerin değişimine ilişkin uluslararası bir anlaşmanın imzalanmasını kolaylaştırmak;
- Ulusal ve uluslararası düzeylerde sınır hizmetleri arasındaki koordinasyonu iyileştirmek için sınır yönetimi konusunda bir strateji ve eylem planı benimsemek ve uygulaması gerekmektedir.

Örgütlü suçlarla mücadele

Türkiye, bu alandaki AB müktesebatının uygulanması konusunda **belirli düzeyde hazırlıklıdır**. Belirli alanlarda AB müktesebatıyla ve uygulamalarıyla uyum konusunda **sınırlı ilerleme kaydedilmiştir**. Europol ile ciddi suçlar ve terörizmle mücadeleden sorumlu Türk makamları arasında kişisel verilerin paylaşımına ilişkin uluslararası bir anlaşmanın tamamlanması henüz tamamlanmamıştır; çünkü, Türk veri koruma mevzuatı henüz AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Organize suç, bir tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Organize suç davalarını başarılı bir şekilde kovuşturmak ve hüküm giydirmek için yasal ve kurumsal kapasitenin artırılmasında kaydedilen ilerleme yetersizdir. Komisyon'un geçen yılki tavsiyeleri yalnızca kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle çoğunlukla geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Terörle mücadele konusundaki yasal çerçevesini ve uygulamalarını AB müktesebatı doğrultusunda iyileştirmeye devam etmesi ve Venedik Komisyonu'nun tavsiyeleri doğrultusunda kara para aklama, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı ile mücadele sistemini güçlendirmesi;
- Eurojust ile iş birliği konusunda AB ile uluslararası bir anlaşma imzalamak; AB kolluk kuvvetleri ile iş birliği yapma ve bilgi alışverişinde bulunma konusundaki operasyonel istekliliğini daha da artırmak ve AB Üye Devletleriyle etkili adli iş birliği yapmak;
- Tanık koruma ve veri koruma mevzuatını iyileştirmesi gerekmektedir.

Türkiye'de şu anda Europol tarafından hazırlanan SOCTA'nın (Avrupa Birliği Ağır ve Organize Suç Tehdidi Değerlendirmesi) ulusal bir eşdeğeri bulunmamaktadır. Ancak, Türk makamları organize suçlara yönelik stratejik tehdit değerlendirmeleri yapmaktadır; ancak bunlar genellikle kamuoyuna açıklanmamaktadır ve SOCTA ile aynı şekilde yapılandırılmamış veya kurumsallaştırılmamış durumdadır.

Türk makamlarının ateşli silah kaçakçılığıyla mücadelede ve özellikle Türkiye'de üretilen alarm ve sinyal silahlarının yasa dışı dönüşümü tehdidiyle mücadelede AB ile artan bir katılımı olmuştur. Alarm ve sinyal silahlarına ilişkin Türk mevzuatındaki değişiklikler olumlu karşılanmıştır.

Uyuşturucu alanında iş birliğinin ve tedavi ve rehabilitasyon kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Terörle mücadelenin yasal çerçevesi AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Terörle mücadelenin hukukun üstünlüğü ilkesine saygı gösterilerek yürütülmesi gerekmektedir. Şiddet içeren aşırılıkla mücadelenin yasal çerçevesi AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Şiddet içeren aşırılıkla mücadelenin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin terörle mücadele çabalarının devam etmesi, terör olaylarında bir azalmaya ve güvenlik ikliminde iyileşmeye katkıda bulunmuştur. AB, Türkiye'deki tüm terör şiddeti eylemlerini kınamıştır.

Ancak, terörle mücadele mevzuatının siyasi saiklerle ve aşırı geniş bir şekilde uygulanması, hukukun üstünlüğünü ve temel özgürlükleri baltalamaya devam etmektedir. Muhalefeti susturmak ve siyasi muhalifleri ve gazetecileri hapse atmak için siyasi muhalefeti hedef alan terörle mücadele yasalarının seçici bir şekilde uygulanması eğilimi giderek artmaktadır.

Yasal ve düzensiz göçün yönetiminin iyileştirilmesi gerekmektedir. Düzensiz göçle mücadele konusunda iş birliği genel olarak etkilidir.

İlticaya ilişkin yasal çerçeve, AB müktesebatıyla kısmen uyumludur. İltica sisteminin yönetiminin iyileştirilmesi gerekmektedir.

2.3. EKONOMİK KRİTERLER

2.3.1. İşleyen Bir Piyasa Ekonomisinin Varlığı

Türkiye, işleyen bir piyasa ekonomisinin oluşturulması konusunda **ileri düzeydedir** ve raporlama dönemi boyunca **biraz ilerleme** kaydetmiştir. İç siyasi çalkantıların ekonomik yansımalarıyla karşı karşıya kalan yetkililer, politika duruşlarını daha da sıkılaştırmıştır. İç talebin zayıflamasıyla birlikte ekonomik büyüme yavaşlamış, buna karşın dış denge güçlenmiştir. Sıkı para politikası, enflasyonun ve enflasyon beklentilerinin düşürülmesinde etkili olmuş, ancak her ikisi de yüksek düzeyde kalmaya devam etmiştir. Bankacılık sektörü istikrarını korumuştur. Mali konsolidasyon büyük ölçüde deprem yeniden yapılandırma harcamalarının sona ermesi sayesinde ilerleme kaydetmiştir. 2024 yılında iş gücü piyasası güçlü seyretmiştir, ancak geniş çaplı iş gücü eksik kullanımı, yüksek genç işsizlik oranı ve düşük kadın iş gücüne katılım oranı gibi temel yapısal sorunlar devam etmektedir. Yetkililer, çoğunlukla yargı sistemi ve ihtisas mahkemelerinin işleyişine yönelik olmak üzere, iş ortamının iyileştirilmesi için sınırlı adımlar atmıştır. Devlet yardımı denetimi zayıf kalmış, şeffaflık azalmıştır.

Mayıs 2024 tarihli Ekonomik ve Mali Diyalog sonuçlarında ortaya konan politika yönlendirmesi kısmen uygulanmış, ancak önceki yıllara kıyasla uygulama belirgin şekilde iyileşmiştir. Piyasa ekonomisinin işleyişinin iyileştirilmesi için Türkiye özellikle:

→ dezenflasyonu desteklemek amacıyla sıkı bir ekonomik politika duruşunu sürdürmeli;

→ bütçe açığını planlandığı şekilde azaltmalı;

→ kurumsallaşmış ve kapsayıcı paydaş istişaresini artırmak, fiyat belirleme mekanizmalarına devlet müdahalesini azaltmak, rekabeti bozan devlet yardımlarını önlemek ve devlet yardımlarında şeffaflığı sağlamak suretiyle iş ortamını daha da iyileştirmelidir.

	2016-21	2022	2023	2024
Türkiye- Temel Ekonomik Göstergeler	ortalama			
Kişi başına düşen GSYH (SGP, %AB-27)	62	68	72	71
Reel GSYH büyümesi	4,9	5,4	5,0	3,3
Ekonomik faaliyet oranı (15+ yaş) (%), toplam	51,9	51,4	53,1	53,3
<i>kadın</i>	33,1	35,1	35,8	36,8
<i>erkek</i>	71,3	71,4	71,2	71,9
İşsizlik oranı (15+ yaş) (%), toplam	12,0	10,5	9,4	8,7
<i>kadın</i>	14,7	13,5	12,7	11,8
<i>erkek</i>	10,7	9,0	7,7	7,1
İstihdam oranı (15+ yaş) (yıllık büyüme %)	1,5	6,7	2,9	3,1
Nominal ücretler (yıllık büyüme %)	18,7	73,1	106,3	91,8
Tüketici fiyat endeksi (yıllık büyüme %)	13,7	72,3	53,9	58,5
Döviz kuru, avro karşısında	6,3	17,4	25,7	35,5
Cari işlemler dengesi (GSYH'nin %'si)	-1,9	-5,1	-3,7	-0,8
Net doğrudan yabancı yatırım, DYY (GSYH'nin %'si)	0,9	1,0	0,4	0,4
Genel devlet dengesi (GSYH'nin %'si)¹⁾	-2,4	-1,1	-5,1	-4,8
Genel devlet borç stoku (GSYH'nin %'si)	32,5	30,2	28,7	24,0

Ekonomik yönetim

İç siyasi çalkantıların ekonomik yansımaları karşısında yetkililer politika duruşlarını daha da sıkılaştırmıştır. Mart 2025'te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın tutuklanmasının ardından yaşanan iç siyasi gerilimler, finansal dalgalanmalara ve büyük çaplı sermaye çıkışlarına yol açmıştır. Yetkililer, liradaki değer kaybını durdurmak, yatırımcı güvenini yeniden tesis etmek ve finansal istikrarı korumak amacıyla önlemler almıştır; ancak piyasa müdahaleleri resmî rezervlerde kayda değer bir azalmaya neden olmuştur. Merkez Bankası, faiz indirim döngüsünü kesintiye uğratmış ve nisan ayında politika faizini artırmıştır; temmuz ayında ise para politikasında gevşemeye yeniden başlamıştır. Ayrıca, parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmek ve likiditeyi yönetmek amacıyla makro ihtiyati tedbirler almıştır. Dezenflasyon çabalarına destek amacıyla hazırlanan 2025 bütçesi, büyük ölçüde deprem sonrası yeniden inşa harcamalarının azalmasını yansıtacak şekilde, çok daha düşük bir açık hedefi öngörmüştür. Ancak bu hedef, eylül ayı başında yukarı yönlü revize edilerek mali konsolidasyon çabalarının yumuşamasına neden olmuştur.

Mayıs 2024 tarihli Ekonomik ve Mali Diyalog sonuçlarında ortaya konan politika tavsiyeleri yalnızca kısmen hayata geçirilmiş olsa da uygulama oranı önceki yıllara kıyasla önemli ölçüde artmıştır. Tavsiyeler doğrultusunda yetkililer, genel olarak sıkı bir makroekonomik politika bileşimini sürdürmüş ve bütçe açığını ilk planların ötesinde

kayda değer ölçüde azaltmıştır. Ayrıca orta vadeli dönemde sağlam maliye politikasına bağlılıklarını yeniden teyit etmişlerdir. Kur korumalı mevduat stokunu hızla azaltarak bu alandaki mali riskleri düşürmüşler; bu hesapların açılması ve yenilenmesini ağustos ayında sona erdirmişlerdir. Vergi muafiyetleri ise yalnızca sınırlı ölçüde azaltılmış; hükümet fosil yakıt sübvansiyonlarını sürdürmüştür.

Makroekonomik istikrar

İç talebin zayıflamasıyla birlikte ekonomik büyüme yavaşlamıştır. GSYH 2024 yılında %3,3 oranında artmış; bu oran, 2023 yılındaki %5'lik büyümenin ve 2019-2023 dönemine ait %5,1 düzeyindeki beş yıllık ortalamanın altında kalmıştır. Hane halkı tüketimi ve yatırım büyümesi güçlü biçimde yavaşlarken, net ihracat – büyük ölçüde ithalattaki düşüş nedeniyle – reel GSYH büyümesine olumlu katkı sağlamıştır. Sanayi sektöründe ekonomik faaliyet daralmış, hizmetler sektöründe ise zayıflama gözlenmiş; buna karşılık tarım ve inşaat sektörlerinde canlılık korunmuştur. Sıkı ekonomi politikaları iç talebi sınırlamış ve ekonomik büyüme 2025 yılının ilk çeyreğinde yıllık bazda %2,3'e gerilemiştir. Bununla birlikte, hane halkı tüketimi, yatırım ve stok artışlarının etkisiyle iç talep ikinci çeyrekte bir miktar toparlanmış; bu durum ekonomik büyümeyi %4,8'e yükseltmiştir. Satın alma gücü standartlarına göre Türkiye'nin kişi başına düşen GSYH'si, 2023'te ulaştığı %72'lik zirve seviyeden 2024'te %71'e hafif bir gerileme göstermiştir.

Türkiye'nin dış pozisyonu güçlenmiştir, ancak kırılganlıklar sürmektedir. Dış dengesizlikler beklenenden daha hızlı azalmış ve cari işlemler açığı, 2023 yılında GSYH'nin %3,7'si seviyesinden 2024'te %0,8'e, 2025 yılının ilk yarısında ise %1,3'e gerilemiştir. Artan sermaye girişleri, resmî döviz rezervlerinin yeniden inşa edilmesine katkı sağlamış; rezervler 2025 yılı başında rekor seviyelere ulaşmış, ancak yılın ilkbaharında yaşanan iç finansal dalgalanmalar sırasında düşüş göstermiştir. Bununla birlikte, 2025 Temmuz ayı sonu itibarıyla Merkez Bankası rezervleri büyük ölçüde toparlanmıştır. Doğrudan yabancı yatırım girişleri 2024 yılında GSYH'nin %1'inin altında kalarak sınırlı düzeyde gerçekleşmiş; bu durum, Türkiye'nin DYY çekme potansiyelinin hâlâ yeterince kullanılmadığını göstermektedir. Ülke risk primi düşmüş, lira reel olarak değer kazanmış ve dış borcun GSYH'ye oranı 2024 yılında yaklaşık %38'e gerilemiştir. Dış pozisyondaki iyileşme, Türkiye'nin geçen yılki ülke kredi notu artışlarında da etkili olmuştur. Ancak ilkbaharda yaşanan iç siyasi gerilimler, liranın zayıflamasına, ülke risk priminin artmasına ve büyük çaplı sermaye çıkışlarına yol açmıştır. Türkiye'nin 5 yıllık kredi temerrüt takası (CDS) primi, mart ortasında yaklaşık 250 baz puan seviyesindeyken nisan ortasında 375 baz puana yükselmiştir. Bununla birlikte, Eylül ayında 250 baz puanın altına düşerek son beş yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Merkez Bankası hem yüksek enflasyonla hem de iç finansal dalgalanmalarla mücadele ederken şahin duruşunu sürdürmüştür. Merkez Bankası, 2024 yılı boyunca politika faizini %50 seviyesinde tutmuştur. Aralık ayında 250 baz puanlık indirimle faiz indirim döngüsüne başlamış; Ocak ve Mart 2025'te de yine 250 baz puanlık iki faiz indirimi gerçekleştirmiştir. Yetkililer, iç talebi dizginlemek ve dezenflasyonu desteklemek amacıyla bazı kredi türlerinin büyüme oranlarına uygulanan üst sınırları da sıkılaştırmıştır. Mart ayında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanının tutuklanmasının ardından piyasalarda yaşanan dalgalanmayı kontrol altına almak ve döviz kuru oynaklığını azaltmak amacıyla Merkez Bankası, gecelik borç verme faiz oranını 200 baz puan artırarak %46'ya yükseltmiş; parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmek, sıkı para politikası duruşunu desteklemek ve lira ile döviz likiditesini yönetmek üzere makro ihtiyati önlemler almıştır. Nisan ayında Banka, 1 hafta vadeli repo ihale faiz oranını (temel

politika faizi) %46'ya; gecelik borç verme faizini %46'dan %49'a; gecelik borçlanma faizini ise %41'den %44,5'e yükselterek para politikasını daha da sıkılaştırmıştır. Merkez Bankası, temmuz ayında faiz indirim döngüsüne yeniden başlamasına rağmen, Eylül itibarıyla %40,5 seviyesindeki politika faiziyle sıkı para politikası duruşunu sürdürmüştür. Bu duruş, enflasyonun ve enflasyon beklentilerinin gerilemesinde ve Merkez Bankasının döviz pozisyonunun kayda değer biçimde iyileşmesinde etkili olmuştur. Ancak yıllık enflasyon, ağustos ayında %33,0 seviyesinde yüksek kalmaya devam etmiştir. Piyasa katılımcılarının 12 ay sonrası için enflasyon beklentisi %22,8'e düşerken, reel sektörün beklentisi %37,7 ve hane halkının beklentisi %54,1 gibi oldukça yüksek seviyelerde kalmıştır.

Deprem sonrası yeniden inşa harcamalarının azalmasıyla birlikte mali konsolidasyonda ilerleme kaydedilmiştir. 2024 yılı tahakkuk esaslı genel devlet bütçe açığı GSYH'nin %4,8'i seviyesinde gerçekleşmiş; bu oran, revize edilen hedefle büyük ölçüde uyumlu olmakla birlikte, başlangıçtaki bütçe planının belirgin şekilde altında kalmıştır. Açık, depremle bağlantılı harcamaların azalması sayesinde bir önceki yıla göre de düşüş göstermiştir. Ancak bu harcamalar hariç tutulduğunda, temel bütçe açığı 2024 yılında artmıştır. 2025 yılı merkezi yönetim bütçesi, bütçe açığının GSYH'nin %3,1'i seviyesine kayda değer biçimde azaltılmasını hedeflemekte ve bu hedef, büyük ölçüde deprem sonrası yeniden inşa harcamalarının daha da azalmasına dayanmaktadır. Ancak bu hedef, eylül ayında kabul edilen yeni orta vadeli ekonomik program (2025-2028) ile GSYH'nin %3,6'sına yükseltilmiş; bu da 2025 yılı için temel bütçe açığını büyük ölçüde sabit bırakmıştır. 2024 yılında kamu borcunun GSYH'ye oranı, çok yüksek enflasyonun güçlü payda etkisiyle %24'e gerilemiştir.

Yetkililer, enflasyonu düşürme hedeflerine bağlı kalmış ve ağırlıklı olarak sıkı para politikası duruşunu korumuşlardır. 2025 baharında yaşanan finansal dalgalanmalara yanıt olarak para politikası daha da sıkılaştırılmıştır. Temel politika faizi, mevcut ve beklenen enflasyonun belirgin şekilde üzerine çıkarılmış; ayrıca makro ihtiyati tedbirlerle finansman koşulları ek olarak sıkılaştırılmıştır. Ancak, eylül ayında güncellenen orta vadeli programla birlikte mali konsolidasyon planları gevşetilmiştir.

Ürün piyasalarının işleyişi

İş ortamı

Yetkililer, iş ortamını iyileştirmek için sınırlı bazı adımlar atmıştır. Yetersiz şeffaflık ve öngörülebilirlik ile yüksek düzeydeki kayıt dışı ekonomi, endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Ocak 2025'te Türkiye, yargının etkinliğini artırmaya ve ihtisas mahkemelerinin rolünü güçlendirmeye yönelik tedbirler içeren bir yargı reform paketi kabul etmiştir. 2024 yılında kabul edilen iş ortamının iyileştirilmesine yönelik eylem planının sonuçları, raporlama döneminde açıklanmamıştır. Temmuz 2025'te, 2025 yılına yönelik yeni bir eylem planı kabul edilmiştir. Bu plan, kamu alımlarında uluslararası standartlarla uyum, veri koruması, ağırlıklı olarak alternatif uyuşmazlık çözüm yolları aracılığıyla yargı sisteminin işleyişinin iyileştirilmesi, yeşil ve dijital dönüşüme yönelik tedbirler gibi unsurları içeren toplam 39 tedbirden oluşmaktadır ve büyük ölçüde 12'nci Kalkınma Planı'ndaki tedbirleri yansıtmaktadır. Türkiye, yeni mevzuat hazırlanırken ticari kuruluşlar ve sosyal paydaşlarla sistematik biçimde istişare yürütmeye yönelik bir mekanizmadan hâlen yoksundur. Alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmaları teşvik edilmiş olsa da ticari yargı süreçleri yavaş işlemekte ve ticaret mahkemelerinde önemli bir dava birikimi devam etmektedir. Karmaşık iflas prosedürleri nedeniyle piyasadan çıkış

hâlâ maliyetli ve zaman alıcıdır. Bununla birlikte, kötüleşen ekonomik koşullar nedeniyle tasfiye edilen şirketlerin sayısı 2023'e kıyasla %12,1 artarken, kapanan şirketlerin sayısı %21,4 yükselmiştir. 2024 yılında kurulan yeni şirket sayısı ise %10,2 azalmıştır. Öte yandan, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından kayyımlik altında yürütülen şirket devralma ve yönetimi süreçleri hâlâ şeffaflıktan uzaktır. Haziran 2025 itibarıyla Fon kayyımlığı, Türkiye genelinde 42 ilde faaliyet gösteren toplam 654 şirkete ilişkin yönetim görevini sürdürmektedir ve bu şirketlerin toplam varlık büyüklüğü 328 milyar TL (8,3 milyar avro) ve çalışan sayısı 23 bin 838'dir. Fikrî mülkiyet haklarının uygulanmasında sorunlar devam etmektedir. Hükümet, kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye ilişkin 2023-2025 Eylem Planı'nı uygulamayı sürdürmüştür. Ancak performans göstergelerinin eksikliği, uygulama sürecinin izlenmesini ve şeffaflığını engellemektedir. Kayıt dışı ekonominin ekonomideki payı yapısal olarak yüksek düzeyini korumaktadır ve OECD ve AB ortalamalarının oldukça üzerindedir.

Devletin ürün piyasaları üzerindeki etkisi

Fiyat belirlemeye yönelik müdahaleler sürmektedir ve devlet yardımlarının şeffaflığı ve denetimi zayıf kalmaya devam etmektedir. Yetkililer, çeşitli ithalat tarife kotaları (örneğin mısır için) ve ihracat kısıtlamaları (örneğin yumurta ve yağ için) getirmiştir. Haneleri destekleme çabalarının bir parçası olarak, aylık 417 kWh'ten az elektrik tüketen konutlara 1 Nisan 2025 itibarıyla sübvansiyon sağlanmaktadır. Ayrıca, bu konutların doğal gaz tüketimine ilişkin maliyetlerin %65'i hükümet tarafından karşılanmaktadır. Düzenleyici otoriteler, haksız fiyatlandırma ve stokçuluk iddialarını araştırmak üzere kapsamlı fiyat denetimleri yürütmeye devam etmiştir. Uygulama mevzuatı ile işlevsel bir kurumsal çerçevenin bulunmaması nedeniyle Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun hâlâ uygulanmamaktadır. Mayıs 2025'te Türkiye, stratejik sektörler, yeşil dönüşüm ve bölgesel kalkınmaya odaklanan yeni bir devlet yardımı teşvik programı kabul etmiştir. Türkiye, kapsamlı bir devlet yardımları envanteri oluşturma veya tüm devlet yardımı mekanizmalarını AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirmeye yönelik bir eylem planı uygulamaya koymamıştır.

Özelleştirme ve yeniden yapılandırma

Özelleştirmenin kapsamı sınırlı kalmıştır. Bunun nedeni kısmen Türkiye'nin kamu iktisadi teşebbüslerinin birçoğunu zaten özelleştirmiş olmasıdır. Türkiye Varlık Fonu (TVF), finans (kamu bankaları, Borsa İstanbul ve konsolide kamu sigorta şirketleri dâhil), telekomünikasyon, petrokimya, gayrimenkul, madencilik ve demir/çelik, tarım ve ulaşım/lojistik sektörlerindeki 31 şirketten oluşan bir varlık portföyüne sahiptir. 2024 yılı sonunda TVF, ilk sukuk ihracatını tamamlamış ve Dubai Islamic Bank ile 150 milyon dolar değerinde bir İslami finansman anlaşması imzalamıştır, bu durum, Türkiye'nin İslami finans piyasalarındaki katılımının arttığını göstermektedir.

Finans piyasalarının işleyişi

Bankacılık sektörü istikrarlı kalmıştır. Banka kredilerindeki düşüş hızlı yavaşlamıştır ve Nisan ayı itibarıyla reel kredi verme tekrar büyümeye başlamıştır. Kredi verme faaliyeti, özellikle kurumsal ve konut kredisi segmentlerinde görece zayıf seyretmiştir. Yetkililer, karmaşık düzenleyici ortamı kademeli olarak sadeleştirmek için adımlar atmıştır.

İş gücü piyasasının işleyişi

İş gücü piyasaları göstergeleri daha da iyileşmiştir, ancak yapısal sorunlar devam etmektedir. Türkiye'nin iş gücü piyasası güçlü seyrini sürdürmüştür. Katılım oranı (15 ve

üzeri) 2023 yılında ortalama %53,3 iken bu oran 2024 yılında %54,2'ye yükselmiştir, Temmuz 2025'te %54,3 ile yüksek seviyesini korumuştur. İstihdam oranı da 2023'te ortalama %48,3 iken 2024'te %49,5'e ve Temmuz 2025'te %49,8'e yükselmiştir. İşsizlik oranı daha da düşerek temmuz ayında %8,3'e gerilemiştir. Erkek ve kadın istihdam oranları arasındaki fark hâlâ çok büyük olmuştur (2024'te erkeklerde %66,9, kadınlarda %32,5) ve kadınlardaki işsizlik oranı 2024'te %11,8 olarak gerçekleşmiştir. Kadınların işgücüne katılımı, belirli mesleklerdeki engeller, geleneksel cinsiyet rolleri ve eğitimdeki cinsiyet farkları, sınırlı kaliteli ve uygun fiyatlı çocuk bakım hizmetleri (özellikle kırsalda erişilemez durumda) ve yetersiz beceriler sebebiyle hâlâ kısıtlıdır.

2.3.2. Birlik İçindeki Rekabet Baskısı ve Piyasa Güçleriyle Baş Edebilme Kapasitesi

Türkiye **iyi bir hazırlık düzeyine** sahiptir ve AB içindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle başa çıkma kapasitesini artırma konusunda **sınırlı bir ilerleme** kaydetmiştir.

Ekonomi çeşitlendirilmiştir, iyi gelişmiş bir hizmet sektörü ve güçlü bir imalat ile tarım sektörüne sahiptir. Yatırım faaliyeti 2024'te hafifçe yavaşlamıştır. İnsan sermayesini ve inovasyon sistemini güçlendirme çabaları devam ederken, beceri uyumsuzlukları ve yetersiz inovasyon devam etmektedir. AB ile ekonomik entegrasyon yüksek seviyede kalmıştır.

Eğitim ve inovasyon

Beşerî sermayenin iyileştirilmesine yönelik çabalar devam etse de, beceri uyumsuzluğu hala bir zorluk olarak kalmaktadır. 2022'de %3,9 seviyesinde olan eğitim harcamaları artarak 2023'te GSYH'nin %,3'üne yükselmiştir. 2023/2024 eğitim-öğretim yılında, net okullaşma oranları ilkökul düzeyinde ve kısmen ortaokul düzeyinde artarken, okul öncesi eğitimde hafif, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde ise belirgin bir düşüş göstermiştir (bkz. Fasal 26 - Eğitim ve kültür). Beceri uyumsuzluklarının giderilmesi, ekonomiyi daha rekabetçi hâle getirmede temel bir zorluk olmaya devam etmektedir.

İnovasyon sonuçları iyileşmiştir, ancak hâlâ AB ortalamasının gerisindedir. AR-GE harcamalarının GSYH'ye oranı 2022'de %1,3'e düştükten sonra 2023 yılında hafif bir artış göstererek %1,4'e yükselmiştir.

Fiziki sermaye ve altyapı kalitesi

Yatırım faaliyetleri, sıkı finansal koşullar altında hafifçe yavaşlamıştır. Toplam brüt sermaye oluşumu, 2024 yılında GSYH'nin %31'ini oluşturmuştur; bu oran, 2023'e göre 0,9 puan azalmıştır. Düşüş özellikle makine ve ekipman yatırımlarında belirgin olurken, toplam yatırımlar içinde inşaatın payı 2024'te %45,2'ye yükselmiştir. Bu artış, çoğunlukla Şubat 2023 depremlerinin ardından yürütülen yeniden inşa çalışmaları ve kentsel dönüşüm planlarından kaynaklanmıştır. Türkiye, bölgesel bir enerji merkezi olma hedefini sürdürmekte ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalat ve yeniden gazlaştırma kapasitesini ile doğal gaz depolama kapasitesini artırmak için yoğun yatırımlar yapmaktadır. Yenilenebilir enerjinin payı artmaya devam ederek Nisan 2025 itibarıyla işletmedeki kurulu gücün %60'ına ve 2024 yılında enerji üretiminin %45'ine ulaşmıştır. Türkiye ayrıca, e-devlet hizmetlerinin kapsamını genişleterek, e-ticaret piyasalarını düzenleyip denetleyerek ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'lerin) dijitalleşmesini destekleyerek dijitalleşme sürecini hızlandırma çabalarını sürdürmektedir.

Sektör ve işletme yapısı

Ekonomi, gelişmiş bir hizmet sektörü ve güçlü imalat ve tarım sektörleri ile çeşitlilik göstermektedir. Hizmetlerin GSYH içindeki payı, 2023'e göre 3,2 yüzde puan artarak 2024 yılında %57,5'e yükselmiştir. Sanayinin GSYH içindeki oranı, 2023'te %22,8 olmuştur ve 2024'te %19,7'ye düşmüştür. Verimlilik sorunlarıyla karşı karşıya kalan tarım sektörünün GSYH içindeki payı, 2024'te %5,8'e kadar gerilemiştir.

AB ile ekonomik bütünleşme ve fiyat rekabet gücü

AB ile ekonomik entegrasyon yüksektir. Türkiye, AB'nin beşinci büyük ticaret ortağıdır ve 2024 yılında AB'nin AB dışı ülkelerle yaptığı toplam mal ticaretinin %4,2'sini temsil etmektedir; bu oran 2023'te %4,1 olmuştur, bununla beraber AB Türkiye'nin en büyük ticaret ortağıdır. Türkiye'den AB'ye yapılan mal ihracatının payı, 2023'te %40,8 olmuştur ve 2024'te %41,4'e yükselmiştir. 2024 yılında Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırımların %55'i AB'den gerçekleşmiştir.

Komisyon'un 2024 yılı önerileri yalnızca kısmen uygulanmıştır. Rekabetçiliği geliştirmek ve uzun dönemli büyümeyi desteklemek için Türkiye'nin özellikle:

- Eğitim ve öğretimin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına daha uygun hâle getirmesi, mesleki eğitim ve öğretimin kalitesini ve mesleki eğitim ve öğretime erişimi iyileştirmesi ve okuldan işe geçişi desteklemesi;
- Enerji kaynaklarını çeşitlendirmek ve enerji karmasında yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmaya yönelik çalışmaları sürdürürken şebekenin istikrarını ve güvenilirliğini sağlaması;
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'lerin) uzun vadeli finansmana erişimini iyileştirmesi gerekmektedir.

2.4 KAMU ALIMLARI, İSTATİSTİK, MALİ KONTROL

Fasıl 5: Kamu Alımları

Türkiye, kamu alımları alanında **orta düzeyde** hazırlıklıdır. Raporlama döneminde bu alanda **ilerleme kaydedilmemiştir** ve AB müktesebatıyla arasında önemli uyumsuzluklar devam etmektedir.

Komisyonun geçen yıla ait tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- kamu ihale mevzuatını, kamu hizmetleri, imtiyazlar ve kamu-özel sektör ortaklıkları dâhil olmak üzere AB müktesebatıyla daha uyumlu hâle getirecek ve şeffaflığı artıracak şekilde tadil etmesi;
- rekabeti bozan pazarlık usulünün aşırı kullanımını azaltması ve sözleşme performansını değerlendirmeye, kamu alım süreçlerinin ve sözleşme yönetiminin etkililiğini kıyaslamaya yönelik araçları geliştirmesi;
- AB müktesebatıyla uyumsuz olan istisnaları kaldırması ve ayrımcı yerli fiyat avantajları ile *offset* uygulamalarından kaçınması gerekmektedir.

Fasıl 18: İstatistik

Türkiye istatistik konusunda **orta düzeyde** hazırlıklıdır. Ulusal hesaplar, aşırı açık prosedürü ve kamu maliyesi istatistiklerinin iyileştirilmesi başta olmak üzere **bir miktar**

ilerlemeler kaydedilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), kısa vadeli iş istatistiklerine ilişkin yeni gerekliliklere daha fazla uyum sağlamak için çabalarını artırmıştır. Tarım sayımı hazırlıkları da ilerleme kaydetmiştir. Ancak Türkiye, TÜİK'in güvenilirliğini artırmalı ve resmi istatistiklere olan kamu güvenini güçlendirmelidir.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri sadece kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle çoğunlukla geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- TürkStat'ın başkanının atanması ve görevden alınması için şeffaf, profesyonel kriterler belirleyerek TürkStat'ın mesleki ve bilimsel bağımsızlığını güçlendirmeli;
- Ulusal hesapları Avrupa Hesap Sistemi (ESA 2010) ve ESA 2010 aktarım programının gereklilikleriyle uyumlu hale getirmek için çalışmaları sürdürmeli, bu kapsamda verilerin yayınlanmasını engelleyen işaretlerin kaldırılmasına yönelik çabaları artırmalıdır;
- Tarım (tarım sayımının tamamlanması dâhil) ile göç ve iltica istatistiklerini daha da iyileştirmelidir.

İstatistik altyapısı konusunda, Türkiye'nin istatistik mevzuatı Avrupa standartlarına ve Avrupa İstatistik Uygulama Kuralları ilkelerine dayanmaktadır. İstatistik Konseyi'nin üye sayısı ve temsilci kurumları, bir mevzuat değişikliği ile artırılmıştır. TÜİK'in güvenilirliği ve önemli makroekonomik istatistiklere yönelik kamuoyunun güveninin azalması konusunda endişeler devam etmektedir. Kurumda, TÜİK başkanının atanmasına ilişkin mesleki kriterler de dahil olmak üzere, şeffaf atama ve görevden alma prosedürleri hâlâ eksiktir. Türkiye, kamu kurumlarının idari kayıtlarının kullanımını daha da iyileştirmiş ve TÜİK ile diğer veri sağlayıcılar arasındaki iş birliğini güçlendirmeye devam etmiştir. Ancak, yayınlanamaz olarak işaretlenen önemli miktarda veri bulunmaktadır.

Tarım istatistikleri konusunda, tarım sayımı uygulaması devam etmektedir. Sayım sonucunda, bütünleşmiş tarım istatistikleri artık tamamlanmış olmalıdır. Çoğu mahsul ve hayvansal üretim istatistikleri mevcuttur ve Eurostat'a gönderilmiştir. Tahıl ve yağlı tohum mahsul dengeleri de Eurostat'a iletilmiştir. Tarımla ilgili ekonomik hesaplar hâlâ AB müktesebatına tam olarak uygun değildir.

Sosyal istatistikler AB müktesebatına büyük ölçüde uygundur. TürkStat, işgücü anketi üç aylık verilerini iletmeye devam etmiştir. Aylık işsizlik verilerinin iletilmesinde düzenlilik ve zamanında iletilme konusunda iyileşme sağlanmış olmakla birlikte, hala iyileştirme alanı bulunmaktadır. Türkiye, demografik ve uluslararası göç istatistiklerinin bir kısmını iletmektedir, ancak AB müktesebatına uygun olarak iltica ve yönetilen göçle ilgili istatistikleri toplamamaktadır.

Fasıl 32: Mali Kontrol

Türkiye mali kontrol alanında **iyi düzeyde hazırlıklıdır**. Rapor döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir**.

Kamu iç mali kontrolü

Stratejik çerçeve kısmen mevcuttur. Türkiye'nin güncel olarak kamu yönetimi reformu ve kamu mali yönetimi için tutarlı bir stratejik çerçevesi bulunmamaktadır. Benzer şekilde, kamu iç mali kontrol politika belgesi 2013 yılından bu yana güncellenmemiştir. Farklı planlama belgeleri ve stratejiler arasındaki tutarsızlıklar ile düzenli izleme ve

raporlama konusundaki koordinasyon eksikliği, hem kamu mali yönetimi çerçevesinin hem de politika belgelerinde belirtilen stratejilerin güvenilirliğini zayıflatmaktadır.

Dış Denetim

Anayasal ve yasal çerçeve Sayıştayın (TCA) bağımsızlığını teminat altına almaktadır. Cumhurbaşkanının başkanlık ettiği ve Sayıştayın doğrudan denetimine tam olarak tabi olmayan Türkiye Varlık Fonunun (TWF) mali disiplinine, şeffaflığına ve hesap verilebilirliğine ilişkin endişeler devam etmektedir.

AB'nin mali çıkarlarının korunması

Türkiye'nin mevzuatı hâlâ AB'nin mali çıkarlarına yönelik dolandırıcılıkla mücadeleye ilişkin ceza hukuku yönetmeliği ile tamamen uyumlu hâle gelmemiş olmakla birlikte, ülke AB müktesebatıyla iyi derece uyumlu olmayı sürdürmektedir. Devlet Denetleme Kurulu, 2019 yılında **dolandırıcılıkla mücadele koordinasyon birimi** olarak belirlenmiştir. Ulusal bir dolandırıcılıkla mücadele stratejisi bulunmamaktadır. Türkiye, **Avrupa Komisyonu Dolandırıcılıkla Mücadele Birimi** (OLAF) ile iyi bir iş birliği yürütmekte olup, soruşturmalarda ve usulsüzlüklerin bildirilmesinde iş birliği sicilini geliştirmeye devam etmelidir.

Avronun sahteciliğe karşı korunması

Türkiye bu alanda AB müktesebatına uyumda yüksek bir seviyeye erişmiştir. Merkez Bankasındaki özel bir birim, avro banknotları dâhil olmak üzere, sahte paraların teknik analizini yürütmektedir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri gerçekleştirilmemiştir, bu nedenle geçerlidir. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Mevcut kamu mali yönetiminin performansını değerlendirilmesi, kamu iç mali kontrolü politika belgesinin ve ilgili eylem planının güncellenmesi ve kapsamlı bir kamu mali yönetimi stratejisinin hazırlanmasına yardımcı olma amacıyla yeni bir kamu harcaması ve mali hesap verebilirlik çalışması düzenlenmesi,
- Ulusal bir dolandırıcılıkla mücadele stratejisi geliştirilmesi ve kabul edilmesi,
- Belediyeleri ve kamu iktisadi teşebbüslerini tek hazine hesabına alacak düzenlemeleri yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir.

3. İYİ KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE BÖLGESEL İŞ BİRLİĞİ

Kıbrıs

Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımayı ve bu ülke ile iş birliği yapmayı reddetmeye devam etmiştir. AB Zirvesi'nin ve Komisyonun müteaddit çağrılarına rağmen Türkiye, Avrupa Topluluğu ve Topluluğa Üye Devletler tarafından 21 Eylül 2005 tarihinde yapılan Bildiri'de ve Aralık 2006 ile Aralık 2015 tarihli olanlar da dâhil, Konsey sonuçlarında belirlenen yükümlülüklerini hâlâ yerine getirmemiştir. Türkiye, Ortaklık Anlaşması'na Ek Protokol'ün tam olarak ve ayrımcılık yapmaksızın uygulanmasını sağlama yükümlülüğünü yerine getirmemiş olup Kıbrıs Cumhuriyeti ile doğrudan taşımacılık bağlantılarındaki kısıtlamalar da dâhil, malların serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri kaldırmamıştır. Türkiye ayrıca, terörizm de dâhil güvenlikle ilgili meselelerde Kıbrıs Cumhuriyeti ile iş birliği yapmayı reddetmiştir. Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, aralarında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) de bulunduğu çeşitli uluslararası kuruluşlara katılım başvurularını veto etmeye devam etmiştir.

Raporlama döneminde Türkiye, Doğu Akdeniz'de herhangi bir izinsiz sondaj faaliyeti gerçekleştirmemiştir. AB, kendi çıkarlarını ve Üye Devletleri'nin çıkarlarını savunmaya ve bölgesel istikrarı korumaya kararlıdır. Kasım 2024'te, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki izinsiz sondaj faaliyetlerine yanıt olarak kısıtlayıcı tedbirler çerçevesinin beşinci yıllık incelemesinin ardından, Avrupa Konseyi kısıtlayıcı tedbirleri 30 Kasım 2025'e kadar bir yıl daha uzatılmıştır. Şu anda bir kişi yaptırımlara tabidir.

Türkiye'nin Kıbrıs deniz yetki alanlarında yürüttüğü askeri tatbikatlar devam etmiştir. GKRY uçuş bilgi bölgesi ve ulusal hava sahasında Türk insansız hava araçlarının uçuşları da hız kesmeden devam etmiştir. Türkiye, Geçitkale'deki (*Lefkoniko*) askeri İHA üssünü ve Yeniboğaziçi'ndeki (*Bogazi*) deniz üssünü modernize etmeyi sürdürmüştür. Türkiye'nin GKRY balıkçı gemilerine yönelik tacizleri de devam etmiştir.

Raporlama döneminde Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün (UNFICYP) görev süresini Türk Kıbrıs Toplumunun rızası olmadan yenileme kararını eleştirmeye devam etmiştir. Ayrıca Türkiye, UNFICYP barış gücünü tarafgir olmakla suçlamıştır. UNFICYP barış gücünün yetkilendirilmiş otoritesi tüm Kıbrıs adasına yayılmış olup hareket etme hakkının kısıtlanması barış gücü operasyonlarında görev alan personelin emniyeti ve güvenliğine karşı ciddi risk teşkil edebilmektedir.

Uluslararası kınamalara ve BM Güvenlik Konseyi'nin 550 (1984) sayılı kararında öngörüldüğü üzere, Maraş'ın sakinleri dışında herhangi bir kimsenin Maraş'ın herhangi bir bölümüne yerleşmesinin kabul edilemez olduğuna dair hükme rağmen, Türkiye tüm kapalı Maraş bölgesinin açılması yönündeki eylemlerini geri almamıştır. Bu durum, sahadaki fiilî durumu daha da pekiştirmiştir. 2022 yılında UNFICYP'in kapalı Maraş bölgesindeki faaliyetlerine getirilen kısıtlamalar yürürlükte kalmıştır, bu da UNFICYP'in görev tanımına uygun biçimde görevlerini yerine getirme kabiliyetini zorlaştırmış ve BM Güvenlik Konseyi'nin 789 (1992) sayılı kararını ihlal etmiştir. 19 Temmuz 2025 tarihinde, beş Kıbrıslı Rum, kontrol dışı bölgelerdeki mülklerini ziyaret ederken tutuklanmış, gözaltına alınmış ve yargılanmıştır.

Kasım 2024'te, Türkiye Cumhurbaşkanı ve GKRY lideri Budapeşte'de düzenlenen Avrupa Siyasi Topluluğu Zirvesi marjında kısa bir görüşme gerçekleştirmiştir. Türk Dışişleri Bakanı da Cenevre ve New York'ta Kıbrıs konusuna ilişkin düzenlenen gayri resmî

toplantılara katılmıştır. Bu toplantılar, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri (BMGS) tarafından, iki Kıbrıslı liderin ve Garantör Devletlerin (Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık) üst düzey temsilcilerinin yer aldığı genişletilmiş formatta gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantılar, BMGS'nin Ekim 2024'te New York'ta iki Kıbrıslı liderle yaptığı gayri resmî görüşmenin devamı niteliğinde olmuştur. Cenevre'de, katılımcılar, diğer hususların yanı sıra, BMGS tarafından bir Kişisel Temsilci'nin yeniden atanması konusunda mutabakata varmışlardır. Bu görüşmeler sırasında, Türkiye Dışişleri Bakanı, ilerleme yönünde diyalogun sürdürülmesi ve güven tesisine yönelik girişimlerin desteklenmesi konularında taahhüdünü ifade etmiştir. Eylül 2025'te ise, BMGS ile Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk liderlerin katılımıyla New York'ta Kıbrıs meselesine ilişkin üçlü bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, Kıbrıs'ta "iki devletli çözüm" tezini, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına aykırı biçimde savunmayı sürdürmüştür ve iki bölgeyi, iki toplumlu bir federasyon arayışına dayalı herhangi bir sürecin başarılı olamayacağını ifade etmiştir. Uluslararası alanda tanınmayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), 2022 yılından bu yana Türk Devletleri Teşkilatı'nda gözlemci statüsüyle yer almıştır. Avrupa Birliği, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak, yalnızca GKRY'yi uluslararası hukukun bir öznesi olarak tanımıştır ve adanın kuzeyinin uluslararası tanınmasını kolaylaştıracak veya buna yardımcı olacak her türlü eylemin, BM himayesinde yürütülmesi gereken resmî çözüm müzakerelerine zemin hazırlama çabalarına ciddi zarar vereceğini vurgulamıştır.

AB, Kıbrıs meselesine kapsamlı bir çözüm bulunmasına, BM çerçevesinde, tüm ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak ve AB'nin dayandığı ilkeler ile müktesebatı doğrultusunda tamamen bağlı kalmıştır. AB, Aralık 2024 tarihli Avrupa Konseyi Sonuçlarında, BM liderliğindeki sürecin tüm aşamalarını desteklemek için elindeki uygun tüm araçlarla aktif bir rol oynamaya hazır olduğunu bir kez daha ifade etmiştir. AB, Kıbrıs çözüm müzakerelerinin yeniden başlamasına ve ilerleme kaydedilmesine özel bir önem atfetmiştir; bu durumun AB-Türkiye iş birliğinin daha da güçlenmesine katkıda bulunacağı belirtilmiştir. Aralık 2024'te, AB, BMGS'nin müzakerelerin yeniden başlatılmasına yönelik adımlarını memnuniyetle karşılamıştır ve Mayıs 2025'te, BMGS'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi'nin yeniden atanmasını olumlu karşılamıştır. Aynı ay, Avrupa Komisyonu da bir Kıbrıs Özel Temsilcisi atamıştır.

Müzakere Çerçevesi ve Konsey açıklamalarında vurgulandığı üzere, Türkiye'nin, Kıbrıs sorununa adil, kapsamlı ve yaşayabilir bir çözüm bulunmasına yönelik müzakereleri, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararları uyarınca, BM çerçevesinde ve AB'nin kurucu ilkeleri ile müktesebatı doğrultusunda aktif biçimde desteklemesi beklenmektedir. Türkiye'nin, Kıbrıs konusundaki BM liderliğindeki çözüm müzakerelerine, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun şekilde ve dış boyutları da dâhil olmak üzere bağlılığını yeniden teyit etmesi önem taşımaktadır. Ada'da gerginliği artırabilecek ve müzakerelerin yeniden başlamasını engelleyebilecek tek taraflı adımlar atılmamalıdır. Maraş (*Varosha*) konusunda Türkiye, 20 Temmuz 2021'de açıklanan tek taraflı eylemleri ve Ekim 2020'den bu yana atılmış tüm adımları derhal geri almalıdır. AB, Maraş'ın statüsünün önemini vurgulamış ve BM Güvenlik Konseyi'nin ilgili kararlarına (özellikle 550, 789 ve 1251 sayılı kararlar) tam saygı gösterilmesi çağrısında bulunmuştur.

Sınır uzlaşmazlıklarının barışçıl çözümü

Türkiye ile Yunanistan arasındaki olumlu iklim ve yeniden angajman devam etmiştir. Bakan düzeyinde gerçekleştirilen çok sayıda toplantıya ek olarak, Yunanistan Başbakanı

ile Türkiye Cumhurbaşkanı Eylül 2024'te New York'ta BM Genel Kurulu sırasında, Kasım 2024'te Budapeşte'de Avrupa Siyasi Topluluğu Zirvesi marjında ve Haziran 2025'te Lahey'de NATO Zirvesi marjında bir araya gelmişlerdir. 20 Ekim 2025'te, iki ülkenin Dışişleri Bakanları, Lüksemburg'da düzenlenen Bölgesel Güvenlik ve Bağlantısallık konulu Bakanlar Toplantısı marjında görüşmüşlerdir.

Aralık 2023 tarihli Dostane İlişkiler ve İyi Komşuluk Atina Bildirgesi temelinde, Türk ve Yunan heyetleri, askerî güven artırıcı önlemleri görüşmek üzere birkaç kez bir araya gelmişlerdir. Bu görüşmelere her iki ülkenin sahil güvenlik makamları arasında gerçekleştirilen ayrı toplantılar da eşlik etmiştir. Son siyasi diyalog turu, Dışişleri Bakan Yardımcıları düzeyinde, 12 Haziran'da Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Türk vatandaşlarının 12 Yunan adasını kısa süreli turistik ziyaretlerle gezebilmesine olanak tanıyan uygulama, Türkiye ile Yunanistan halkları arasındaki temasları teşvik etmek amacıyla uzatılmıştır. Olumlu atmosfer ve devam eden diyalog ortamına rağmen, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgelere ilişkin çözümlenmemiş anlaşmazlık, ikili ilişkileri zedelemeye devam etmiştir. Nisan 2025'te, Türkiye, ilgili AB Direktifi uyarınca Yunanistan tarafından hazırlanması ve uygulanması gereken Yunan Denizel Alan Planı'nın yayımlanmasını reddetmiştir, ancak aynı zamanda Ege Denizi'nde Yunanistan ile iş birliği yapmaya hazır olduğunu beyan etmiştir. Haziran 2025'te, Türkiye, kendi denizel alan planlamasını sunmuş, bu planla Yunanistan'ın egemen haklarını ve yetki alanını sorgulamıştır. Ağustos 2025'te, Türkiye, Yunan egemenliği altındaki bölgelere kadar uzanan iki deniz parkının kurulacağını duyurmuştur. Türkiye ayrıca, tamamen Yunan karasuları içinde bulunan üç deniz parkının kurulmasına ilişkin Yunanistan kararlarına itiraz etmeyi sürdürmüştür. Bunun yanı sıra, Türkiye, Doğu Ege adalarının uluslararası antlaşmalarla Yunanistan'a tahsis edilmesine rağmen, bu adaların silahsızlandırılmasına ilişkin iddialarını sürdürerek, sözde hava sahası tatbikatları için genel seyir uyarıları yayımlamayı sistematik biçimde sürdürmüştür. Bu uygulamalarla, Yunanistan'ın egemenliğini, egemen haklarını ve yetki alanını dolaylı biçimde sorgulamıştır. Ayrıca, Türk okul kitaplarına "Mavi Vatan" doktrininin dahil edilmesi, endişe unsuru olmuştur.

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (UNCLOS) 3. maddesi uyarınca, Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki karasularını 12 deniz miline kadar genişletme olasılığı, Türkiye-Yunanistan ilişkilerini etkilemeye devam etmiştir. Yunanistan'ın karasularını tek tarafı olarak genişletmeye yönelik herhangi bir eylemin *casus belli* (savaş nedeni) olarak kabul edileceğini belirten Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1995 tarihli kararı yürürlükte kalmıştır.

Şubat 2023'ten bu yana Yunan yerleşim bölgeleri üzerinde Türk askerî uçaklarının uçuş yaptığına dair herhangi bir bildirim yapılmamıştır. Birkaç ay boyunca olay sayısı neredeyse sıfıra düşmüştür, ancak daha sonra Yunan hava sahası ve hava trafiği düzenlemelerinin ihlallerine ilişkin raporlar yeniden ortaya çıkmıştır. Türkiye, ortak çıkar niteliğindeki bir AB projesi olan "Great Sea Interconnector" (Büyük Deniz Enterkonnektörü) için yürütülen araştırma faaliyetlerini engellemeyi sürdürmüştür. Türkiye ayrıca, uluslararası alanda tanınmayan KKTC ile, GKRY'nin hükümet kontrolü dışındaki bölgelerinde bir elektrik enterkonnektörü kurma planlarını sürdürmekte ısrar etmiştir. Yunan karasularının ihlalleri rapor edilmeye devam etmiş, önceki raporlama dönemine kıyasla olay sayısında dikkat çekici bir artış gözlemlenmiştir.

Türkiye'nin, iyi komşuluk ilişkilerine, uluslararası anlaşmalara ve gerekmesi halinde Uyuşmazlıkların Barışçıl Yollarla Çözümü için Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulmasına yönelik açık ve kesin bir taahhütte bulunması beklenmektedir.

Türkiye'nin şu adımları atması gerekmektedir: (i) iyi komşuluk ilişkilerine zarar veren tehdit ve eylemlerden kaçınmak; (ii) GKRY ile ilişkilerini normalleştirmek; (iii) tüm AB Üye Devletlerinin karasuları ve hava sahaları üzerindeki egemenliklerine ve özellikle UNCLOS dâhil olmak üzere AB ve uluslararası hukuk çerçevesinde doğal kaynakları keşfetme ve işletme dâhil tüm egemen haklarına saygı göstermek.

2019 yılında Türkiye ile Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti (UMH) arasında imzalanan deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin Mutabakat Zaptı (*Memorandum of Understanding*), üçüncü devletlerin egemen haklarını ihlal etmiştir, UNCLOS hükümlerine uygun değildir ve üçüncü devletler açısından herhangi bir hukuki sonuç doğuramaz. Türkiye, Ekim 2022'de Türkiye ile Libya UMH arasında imzalanan, karada ve denizde hidrokarbon alanında bilimsel, teknik, teknolojik, hukuki, idari ve ticari iş birliğinin geliştirilmesine yönelik Mutabakat Zaptı'nı henüz onaylamamıştır. Haziran 2025'te, Libya Ulusal Petrol Şirketi, Türkiye'nin devlet petrol şirketi TPAO ile dört açık deniz alanında jeolojik ve jeofizik çalışmalar yürütülmesine ilişkin bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Bu anlaşma, 2019 tarihli Mutabakat Zaptı'nın uygulanabilirliğini güçlendirmektedir.

Bölgesel iş birliği

İyi komşuluk ilişkileri, Türkiye'nin katılım sürecinin başlıca unsurlarından biridir. Diğer genişleme ülkeleri ile ikili ilişkiler genel olarak olumlu seyretmiştir. Öte yandan, özellikle Yunanistan ve GKRY olmak üzere, komşu AB Üye Devletleri ile ilişkiler zorluk teşkil etmeye devam etmiştir. Şubat 2023'te yaşanan depremlerin sonrasında Ege ve Doğu Akdeniz'deki gerilimler belirgin ölçüde azalmıştır ve bu durum raporlama döneminde de devam etmiştir. Bölgesel istikrara zarar verebilecek eylemlerden kaçınılmalıdır.

4. ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME YETENEĞİ

GRUP 2: İÇ PAZAR

Fasıl 1: Malların Serbest Dolaşımı

Türkiye, malların serbest dolaşımı alanında **iyi düzeyde hazırlıklıdır**. Özellikle “eski yaklaşım” ve “yeni ve küresel yaklaşım” çerçevesinde ürün mevzuatına ilişkin AB müktesebatına uyum konusunda **bazı ilerlemeler** kaydedilmiştir. Türkiye, raporlama döneminde bazı teknik ticaret engellerini kaldırmıştır. Bununla birlikte, AB ürünlerine yönelik gereksiz kontroller ile AB ürünlerini ayrımcı şekilde etkileyen uygulamalar hâlen sürmektedir ve bu durum Türkiye'nin Gümrük Birliği kapsamındaki yükümlülükleriyle bağdaşmamaktadır.

Komisyonun geçen yıla ait tavsiyeleri yalnızca kısmen yerine getirilmiş olup, büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Gümrük Birliği yükümlülüklerini ihlal eden ve malların serbest dolaşımını engelleyen kalan tarife dışı engelleri, özellikle Temmuz 2025 tarihli Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogu kapsamında ele alınan öncelikli engelleri dikkate alarak ortadan kaldırmaya devam etmesi;
- yerli katkı zorunluluğu içeren kalan düzenlemeleri gözden geçirmesi;
- özellikle e-ticaret alanında, piyasa gözetimi ve denetimi tedbirlerinin kapsamını ve etkililiğini artırması gerekmektedir.

Genel ilkeler

Malların serbest dolaşımına ilişkin AB çerçevesi büyük ölçüde mevcuttur. Raporlama döneminde Türkiye, Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğu kapsamında Gümrük Birliği'nin uygulanmasına yönelik yoğun temaslar çerçevesinde, iç pazarda malların serbest dolaşımını ve AB Ortak Ticaret Politikasına uyumu etkileyebilecek bazı engelleri ortadan kaldırmıştır. Türkiye özellikle, AB ekonomik aktörlerinin alkol bandrolü temininde karşılaştıkları zorlukları çözmüştür. İkinci el eşyalara yönelik lisanslama sistemi, yeniden kaplanmış lastikler dâhil olmak üzere artık geçerliliğini yitirmiştir. Bu durum, döngüsel ekonomi özellikleri taşıyan ürünlere Türkiye'nin hızlı şekilde ithalat lisansı vereceği anlayışına dayanmaktadır. Ayrıca, ithalatta ürün güvenliği denetimleri için kullanılan risk bazlı TAREKS sisteminin uygulanmasında ve önceliklendirilmiş bir AB ürünleri listesinin ithalat gözetim rejimi kapsamı dışında bırakılmasında ilerleme kaydedilmiştir. AB ekonomik aktörlerine yönelik canlı büyükbaş hayvan ve sığır eti için ayrılan tercihli kotalara ilişkin olarak Türkiye, AB'den ithalatı yeniden başlatmıştır. Ancak kota sisteminin şeffaf biçimde uygulanması hâlâ sorun teşkil etmektedir.

Bununla birlikte, post, deri ve kromlu deriye yönelik ihracat vergilerinin kaldırılması konusunda herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir. Türkiye, hâlen ilaç ürünlerinde sabit döviz kuru uygulamakta ve AB'nin İyi İmalat Uygulamaları (GMP) sertifikalarını kabul etmemektedir. Yenilenebilir enerji ve tütün ürünlerine yönelik yerli katkı gerekliliklerini muhafaza etmektedir. Türkiye'nin ithalatta ürün güvenliği denetiminde kullandığı TAREKS sistemi, Gümrük Birliği kurallarına aykırı olarak ek belge ve bilgi talep edebilmektedir.

Türkiye'nin, AB ile Türkiye arasında *Access2Market* veri tabanında listelenen tüm mevcut ticaret engellerini ortadan kaldırması gerekmektedir.

Düzenlenmemiş alanlar

Türkiye'nin, düzenlenmemiş alanlarda karşılıklı tanımaya ilişkin mevzuatı AB müktesebatıyla uyumludur. Ancak Türkiye, 2024 yılında bu alanlarda yalnızca bir ürünle ilgili yasal düzenlemeyi Komisyona bildirmiştir ve 2025 yılında şu ana kadar herhangi bir bildirim yapılmamıştır. Türkiye'nin ekonomik büyüklüğü, yasama faaliyeti ve Gümrük Birliği aracılığıyla Avrupa Birliği ekonomisiyle olan yakın ilişkisi dikkate alındığında, bu durum yeterli değildir.

Düzenlenmiş alan: kalite altyapısı

Türkiye, standartlar, teknik düzenlemeler, uygunluk değerlendirmesi, akreditasyon, metroloji ve piyasa gözetimi ve denetimi alanlarında AB müktesebatıyla uyumludur. Ulusal standart kuruluşu, Avrupa standart kuruluşlarının tam üyesidir. 2025 yılının ikinci çeyreği sonu itibarıyla Türkiye, Avrupa standartlarıyla uyumlu 24 bin 597 ulusal standardı kabul etmiştir. CEN ve CENELEC standartlarına uyum oranı %99,5'tir.

Türkiye'de 67 onaylanmış kuruluş, altı tanınmış üçüncü taraf kuruluş ve iki teknik onay kuruluşu bulunmaktadır. Avrupa Akreditasyon İşbirliği (EA) üyesi olan Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK), ürünlerin karbon ayak izi ve su ayak izine ilişkin ISO standartları kapsamında faaliyet gösteren doğrulama kuruluşları ile yapay zekâ sistemleri alanında faaliyet gösteren belgelendirme kuruluşlarına yönelik yeni akreditasyon hizmetleri başlatmıştır. Bu hizmetlerin, gelecekte malların serbest dolaşımı ile ilgili olabileceği

değerlendirilmektedir. Türkiye, piyasa gözetimi ve denetimini AB müktesebatına uygun şekilde yürütmekte ve yıllık programını Avrupa Komisyonuna sunmaktadır. Ancak piyasa gözetimi ve denetimi tedbirlerinin kapsamı ve etkililiği güçlendirilmelidir. Türkiye, Ekim 2024'te uzaktan satış yoluyla piyasaya arz edilen ürünlerin piyasa gözetimi ve denetimine ilişkin bir düzenlemeyi kabul etmiş olup bu düzenleme AB müktesebatıyla uyum sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, e-ticaret faaliyetlerine yönelik piyasa gözetimi ve denetimi hâlen sınırlı düzeydedir. 2024 yılı piyasa gözetimi ve denetimi raporuna göre, piyasa gözetimi ve denetimi otoriteleri tarafından 2024 yılında toplam 262 bin 898 ürün denetlenmiştir. Bu sayı, 2023 yılına kıyasla %26 oranında bir artışa işaret etmektedir.

Düzenlenmiş alan: sektörel mevzuat

AB'nin "yeni ve küresel yaklaşım" ürün müktesebatı kapsamında Türkiye, çeşitli ev ürünlerine ilişkin çevre tasarımı ve enerji etiketlemesine dair en güncel AB müktesebatıyla uyum sağlamak amacıyla bir mevzuat kabul etmiştir.

AB'nin "eski yaklaşım" ürün müktesebatı kapsamında ise Türkiye, motorlu taşıtlara yönelik yeni bir mevzuat kabul etmiştir. Bu kapsamda özellikle, tamamen otonom araçlara ait otomatik sürüş sistemleri, gelişmiş sürücü dikkat dağınıklığı uyarı sistemleri, akıllı hız yardım sistemleri, sürücü yorgunluk ve dikkat uyarı sistemleri, alkol kilidi montajına yönelik kolaylaştırıcı hükümler ve araçlara ait olay veri kaydedicileri ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

İlaçlar alanında Türkiye, beşerî tıbbi ürünler ile özel tıbbi amaçlı gıdaların piyasa kontrolleri ve piyasadan çekilmesine ilişkin bir mevzuat yayımlamıştır. Beşerî tıbbi ürünler, homeopatik ürünler ve geleneksel bitkisel tıbbi ürünlere ruhsat verilmesine ilişkin mevzuatta da değişiklikler yapılmıştır. Türkiye, beşerî tıbbi ürünlere ilişkin AB İyi İmalat Uygulamaları (GMP) sertifikalarını kabul etmemektedir.

Kimyasallar konusunda Türkiye, Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkındaki AB Tüzüğü (REACH) ile hâlen kısmen uyumludur.

Usule ilişkin tedbirler bağlamında, Türkiye'nin ilaç öncülleriyle faaliyet gösteren iktisadi işletmelere yönelik, emniyet ve gümrük idareleri ile iş birliği içerisinde yürütülen sıkı takip ve denetim sistemi içeren özel lisanslama ve düzenleme sistemleri mevcuttur. Türkiye, ateşli silahların ruhsatlandırma prosedürlerine ilişkin AB müktesebatıyla uyumludur. Ancak kültürel mallara ilişkin müktesebatla uyum konusunda herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir.

Fasıl 2: İşçilerin Serbest Dolaşımı

Türkiye, işçilerin serbest dolaşımı alanında **başlangıç düzeyinde hazırlıklıdır.** Raporlama döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir.**

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle söz konusu tavsiyeler hâlâ geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Avrupa İstihdam Hizmetleri (EURES) ağına katılmak amacıyla mevzuatını ve idari uygulamalarını hazırlaması;
- AB vatandaşlarının iş gücü piyasasına erişimine ilişkin olarak, ulusal mevzuatın AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir.

Fasıl 3: İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi

İş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbestisi alanındaki **başlangıç düzeyinde hazırlıklıdır**. Rapor döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir**. Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Ulusal mevzuatını Hizmetler Yönergesi ile uyumlu hâle getirmesi ve Tek Temas Noktası oluşturması;
- Posta hizmetleri alanında, ulusal mevzuatını AB müktesebatına uyumlu hâle getirmesi;
- Mesleki Yeterlilikler Yönergesi ve Orantılılık Testi Yönergesi de dâhil olmak üzere, ulusal mevzuatını mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınmasına ilişkin AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmesi gerekmektedir.

Türkiye'de çeşitli gerekliliklerle kısıtlanmaya devam eden iş kurma hakkı alanında ilerleme kaydedilmemiştir.

Sınır ötesi hizmet sunumu serbestisine ilişkin olarak AB'de kayıtlı hizmet sağlayıcıları hâlâ kayıt, lisans ve yetkilendirme gereklilikleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Tek temas noktası henüz oluşturulmamıştır. Hizmetlerin geçici veya ara sıra sağlanmasına ilişkin özel bir düzenleme veya uygulama bulunmamaktadır.

Posta hizmetlerine ilişkin olarak, Türkiye Posta Hizmetleri Yönergesi ve sınır ötesi koli teslimat hizmetlerine ilişkin Tüzük ile kısmen uyumludur. Evrensel hizmet sağlayıcısı için mektup postası pazarında ayrılmış bir alan korunmakta, ancak uygulamada mektup postası tekelinin kapsamı yalnızca resmî tebligatlarla sınırlı kalmaktadır. Hâlihazırda posta pazarında faaliyet gösteren 56 posta işletmecisi bulunmaktadır. Raporlama döneminde, posta sektöründe yetkilendirmeye ilişkin Yönetmelikte yapılan bir değişiklik yürürlüğe girmiş ve bu değişiklikle dijital platformlar üzerinden sunulan kurye hizmetleri posta sektörü kapsamına dâhil edilmiştir. Türkiye'nin hâlâ düzenleyici posta tekelini kaldırması, evrensel hizmet sağlayıcısında muhasebe ayırımını uygulaması ve ulusal düzenleyici otoritenin bağımsızlığını garanti altına alacak yetki ve araçlara sahip olmasını sağlaması gerekmektedir.

Mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınmasına ilişkin olarak, Mesleki Yeterlilik Kurumu ulusal yeterlilik çerçevesini uygulamaya devam etmiştir. Türkiye, 341 düzenlenmiş mesleği içeren bir liste hazırlamıştır. Ancak ulusal mevzuata göre, bazı meslekler için mesleki yeterliliklerin tanınmasının ötesinde MYK'dan ek zorunlu belgelendirme talep edilmektedir; bu durum AB müktesebatıyla çelişmektedir. Nisan 2025 itibarıyla belgelendirme gerektiren meslek sayısı 204 olarak kalırken, ulusal meslek standardı sayısı 925'e yükselmiş ve bu standartlara uyumlu 691 ulusal yeterlilik belirlenmiştir. Türkiye, müktesebata uygun biçimde, akademik amaçlı yeterlilik tanınması ile düzenlenmiş mesleklere erişim için mesleki yeterlilik tanınması arasında ayırım yapmaktadır. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine ilişkin Türk Referanslama Raporu güncellenmemiştir. Yükseköğretim yeterliliklerinin tanınması ve denkliği için elektronik ortamda başvuru yapılması mümkündür. Ancak bazı düzenlenmiş meslekler hâlâ sadece Türk vatandaşlarına ayrılmıştır ve belirli mesleklere erişim için dil gereklilikleri kaldırılmamıştır. Türkiye'nin ayrıca yedi sektörel meslek (tıp doktorları, diş hekimleri, genel bakım alanında sorumlu hemşireler, ebeler, eczacılar, veteriner hekimler ve

mimarlar) için asgari eğitim gerekliliklerine uyum sağlama yönündeki çabalarını yoğunlaştırması gerekmektedir. Bu alanda ulusal mevzuatın AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirilmesi için sürekli ve önemli adımların atılması gerekmektedir

Fasıl 4: Sermayenin Serbest Dolaşımı

Türkiye, sermayenin serbest dolaşımı alanında **orta düzeyde** hazırlıklıdır. Genel olarak bu rapor döneminde **bazı ilerlemeler kaydedilmiştir**. Türkiye, Mali Eylem Görev Gücü(FATF)'nün gri listesinden çıkarılmasına yönelik son dönemde uygulanan reformların üzerine inşa ederek, kara para aklama ve terörizmin finansmanıya mücadeleyle yönelik yasal çerçevesini ve idari kapasitesini güçlendirmeye devam etmiştir. Ancak, yabancı mülkiyet ve sermaye hareketlerine dair sınırlamaların azaltılmasına ilişkin bazı adımlar atılmış olsa da, birçok sektörde bu sınırlamalar sürmektedir.

Komisyonun geçen seneki tavsiyeleri bir dereceye kadar uygulanmıştır ve bu nedenle söz konusu tavsiyeler hâlâ geçerlidir.

Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Yabancı mülkiyet ve sermaye hareketlerine ilişkin sınırlamaları en aza indirmesi;
- FATF tavsiyeleri ve AB müktesebatı ile daha fazla uyum sağlamak amacıyla yasal çerçeveyi ve idari kapasiteyi güçlendirmesi, kara para aklama ve terörizmin finansmanını daha etkili şekilde önlemesi gerekmektedir.

Fasıl 6: Şirketler Hukuku

Türkiye, şirketler hukuku alanında uyumda **ileri düzeydedir**. Raporlama döneminde, kripto varlıkların ölçülmesi ve sınıflandırılmasına yönelik muhasebe ilkelerinin benimsenmesi yoluyla **sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir.

Komisyonun geçen yılki önerileri yalnızca kısmen karşılanmıştır ve geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Uzun vadeli pay sahipliği katılımının teşvikine ilişkin olarak, pay sahipliği haklarına yönelik ulusal mevzuatını AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmesi;
- Sınır ötesi şirket dönüşümleri, birleşmeler ve bölünmeler konularında ulusal mevzuatını AB müktesebatıyla uyumlaştırması;
- Şirket raporlamasına ilişkin olarak, kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması ve gelir vergisi bilgilerinin açıklanması (ülke bazında raporlama) dahil düzenlemeleri hayata geçirmesi;
Halka açık şirketlerin yönetim kurullarında cinsiyet dengesinin artırılması amacıyla mevzuatını AB müktesebatına uyumlu hale getirmeye yönelik adımlar atması gerekmektedir.

Şirketler hukuku konusunda, rapor döneminde bazı yasal düzenlemeler yapılmış olsa da yurt içi birleşme ve bölünmeler, devralmalar (Yönerge 2004/25), pay sahiplerinin hakları ve uzun vadeli pay sahibi katılımı (Yönerge 2017/828) ile şirketler hukukunda dijital araç ve süreçlerin kullanımına ilişkin kurullarda hâlen uyum sağlanması gerekmektedir. Tüm sınırlı sorumlu şirketlerin yıllık mali tablolarını yayımlamasını zorunlu kılan düzenlemeler hâlâ eksiktir.

Şirket raporlaması konusunda, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), Eylül 2024'te sürdürülebilirlik raporlamasında güvence denetimlerini zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca, orta ölçekli işletmelere yönelik sadeleştirilmiş finansal

raporlama standartları, bağımsız denetçilere yönelik etik kurallar ve kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin muhasebe ilkeleri yayımlanmıştır. Bununla birlikte, finansal olmayan bilgiler ile devlete yapılan ödemelere ilişkin raporlamada AB sürdürülebilirlik raporlama standartları (PTF-NFRS) ve Yönerge 2013/34/AB ile uyum düzeyi hâlâ belirsizliğini korumaktadır.

Fasıl 7: Fikri Mülkiyet Hukuku

Türkiye, fikri mülkiyet hukuku konusunda **iyi düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde **sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir. Hala bazı yasal tutarsızlıklar ve özellikle yargı prosedürleri ile ilgili olarak uygulama ve icrada çözülmemiş sorunlar bulunmaktadır.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri sadece kısmen uygulanmış olup, bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- Sahte ve korsan ürünlerin çevrimiçi satışı da dahil olmak üzere fikri mülkiyet hakları ihlallerine karşı etkin mücadele için uygulama tedbirlerini iyileştirmeli, hakimlerin fikri mülkiyet hakları uzmanlık düzeyini artırmalı ve ceza hukuku uygulamaları için arama ve el koyma emirleri alınmasına ilişkin adli prosedürlerdeki zorlukları gidermelidir.
- Etkin uygulama ve etkili yaptırım için, özellikle yargı ve gümrük makamları tarafından uygulanan hızlandırılmış ve basitleştirilmiş imha prosedürlerini içeren davalarda, fikri mülkiyet hakkı sahipleriyle iş birliğini daha da geliştirmeli;
- Sistemik fikri mülkiyet hakkı eksikliklerini daha iyi analiz etmek için, özellikle fikri ve sınai mülkiyet haklarının etkili adli yaptırımına ilişkin doğru istatistiksel verilerin toplanmasını ve işlenmesini sağlamalıdır.

Fasıl 8: Rekabet Politikası

Türkiye rekabet politikası alanında **belirli düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde bu alanda bir **gelişme görülmemiştir** ve devlet yardımları konusunda endişeler devam etmektedir.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye'nin özellikle:

- Devlet desteğine ilişkin kurumsal çerçevesinin bağımsızlığını ve işlevselliğini AB müktesebatına uygun olarak sağlaması;
- Uygulama mevzuatını gecikmeksizin kabul ederek Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunu uygulamaya koyması;
- Tüm destek programlarının şeffaf ve güncel envanterini erişime açması gerekmektedir.

Anti-tröst ve birleşmeler

Yasal çerçeve AB müktesebatıyla büyük ölçüde uyumludur. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma(ABİA)'nın 101 ve 102. maddelerini yansıtmaktadır. Dikey Grup Muafiyet Tüzüğü ile tam uyum sağlanması için mevzuat uyumlaştırması gerekmektedir. Aralık 2024'te rekabet ihlallerine yönelik para cezalarının hesaplanmasına ilişkin yeni bir düzenleme kabul edilmiştir. 2024 yılında Rekabet Kurumu'nun karar sayısı artmış, verilen para cezaları 7,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. Resen başlatılan soruşturmalar artmış, Kurum kararlarına yapılan itirazların %65'i mahkemelerce onaylanmıştır.

Devlet desteği

Yasal çerçevede ilerleme kaydedilmemiştir. Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun yürürlüktedir ancak uygulama yapısı hâlâ işler durumda değildir. Mayıs 2025'te yeni bir teşvik sistemi yayımlanmış, toplam 58 proje için 496 milyar TL yatırım taahhüdünde bulunulmuştur. Ancak tüm yardım programlarını kapsayan şeffaf bir envanter hâlen bulunmamakta, Kasım 2024'te yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı kararı şeffaflığı daha da zayıflatmıştır.

Serbestleşme

Kamu iktisadi teşebbüsleri rekabet ve devlet yardımı kurallarına tabidir.

Fasıl 9: Mali Hizmetler

Türkiye mali hizmetler alanında **iyi düzeyde** hazırlıklıdır. Raporlama **döneminde sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir; özellikle, finans sektöründeki yıkıcı makro ihtiyati ve düzenleyici tedbirlerin geri çekilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Türkiye, girişim sermayesi şirketlerine yatırımları teşvik etmek ve kripto varlıklara ilişkin yasal çerçeveyi güçlendirmek için bazı adımlar atmıştır.

Komisyondun geçen yılıki tavsiyeleri sadece kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle şunları yapmalıdır:

- Mevzuatını revize edilmiş Sermaye Yeterliliği Tüzüğü, Sermaye Yeterliliği Yönergesi ve Banka Kurtarma ve Tasfiye Yönergesi ile uyumlu hâle getirme çabalarını artırması;
- Yıkıcı makro ihtiyati önlemleri aşamalı olarak kaldırmaya devam etmesi ve düzenleyici çerçeveyi sadeleştirilmesi;
- Mevzuatını sermaye piyasaları ve finansal piyasa altyapılarına ilişkin AB müktesebatıyla daha fazla uyumlu hâle getirmesi ve bu alanların etkin şekilde denetlenmesini sağlaması gerekmektedir.

Türkiye bankacılık ve finansal holdingler konusunda, düzenleyici ortamı kademeli olarak sadeleştirmeye yönelik adımlar atmaya devam etmiştir. Bankacılık sektörü, sermaye yeterliliği oranının yasal eşiklerin üzerinde kalması sayesinde dayanıklılığını sürdürmüştür. Daha sıkı finansal koşullara rağmen, varlık kalitesi göstergelerindeki bozulma sınırlı düzeyde kalmıştır. 2025 yılı haziran ayında tahsili geçmiş kredi oranı %2,1 seviyesindedir.

Sigortacılık ve mesleki emeklilik alanında, Ocak 2025'te Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, sigorta acentelerine ilişkin bir değişiklik yönetmeliği yayımlamıştır. Bu düzenleme ile yetkilendirme ve faaliyet izinleri için yeni asgari ödenmiş sermaye ve özkaynak gereklilikleri belirlenmiş, sigorta acenteliği faaliyetlerinin denetim koşulları gözden geçirilmiş ve acentelerin sorumluluk alanı genişletilmiştir.

Mali piyasa altyapısı bakımından, Türk mevzuatı AB müktesebatıyla kısmen uyumluluğunu sürdürmektedir. Mart 2025'te, türev işlemlerin yalnızca organize borsalarda gerçekleştirilmesi zorunluluğu kaldırılmıştır. Yeni yasal çerçeveye göre, bu işlemler sermaye piyasası mevzuatına uygun olmak kaydıyla aracı kurumlar ve bankalar aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki yerleşiklerin hedefli tanıtım

faaliyetleri yürütülmemesi koşuluyla yabancı finansal kurumlarla türev işlemler yapmalarına izin verilmiştir.

Menkul kıymet piyasaları ve yatırım hizmetleri alanında, girişim sermayesi yatırım fonlarına ilişkin önemli düzenleyici değişiklikler yapılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, girişim sermayesi yatırım fonlarının varlıklarının en az %51'ini Türkiye'de bulunan şirketlere yatırma zorunluluğu getirilmiştir (önceden bu oran %80'di). Ayrıca, yurtdışında kurulu şirketlere yatırım yapılabilmesi için şirketlerin anonim veya sınırlı sorumlu şirket statüsünde olma zorunluluğu kaldırılmıştır. Bunun yanında, girişim sermayesi yatırım fonları artık şemsiye fon veya fon sepeti olarak da kurulabilecektir. Belirli koşullar altında, gelecekte pay edinme sözleşmeleri (*Simple Agreement for Future Equity*) kapsamında yapılan yatırımlar da girişim sermayesi yatırımı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, halka açık olmayan şirketlerin ilk halka arzlarında yatırımcı talebinin etkin şekilde karşılanmasını sağlamak amacıyla, satış yöntemleri ve dağıtım ilkelerine ilişkin bir karar alınmıştır.

Sürdürülebilir ve dijital finans alanında, Sermaye Piyasası Kurulu Mart 2025'te kripto varlıklara ilişkin yasal çerçeveyi güçlendiren ayrıntılı ikincil düzenlemeleri kabul etmiştir. Bu düzenlemeler, kripto varlık hizmet sağlayıcılarının kuruluş ve faaliyet ilkeleri, yönetim standartları, sermaye yeterliliği gereklilikleri ve bilgi sistemleri denetimleriyle ilgili kuralları belirlemiştir. Aynı dönemde, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, bankaların çevresel açıdan sürdürülebilir faaliyetlerin finansmanına katkılarını ölçmek amacıyla yeşil varlık oranı ve diğer kilit göstergelerin hesaplanması ve raporlanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.

Fasıl 28: Tüketicinin ve Sağlığın Korunması

Türkiye, tüketicinin ve sağlığın korunmasına ilişkin mevzuat uyumunda **iyi düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde, sağlık hizmetleri için gözetim sisteminin güçlendirilmesi, ciddi sınır ötesi sağlık tehditleriyle mücadele ve ruh sağlığı hizmetlerinin kurumsallaşmasını ortadan kaldırma konularında **sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri kısmen karşılanmıştır ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Tüketici haklarının uygulanmasını güçlendirmesi, tüketici hareketi ve icra organlarıyla koordinasyon ve iş birliğini daha da iyileştirmesi; bilinçlendirme faaliyetlerini artırması, dijital ortamdaki ihlaller ve özel gereksinimli tüketicilere yönelik daha fazla önlem alması;
- Merkez ve taşra düzeyinde halk sağlığı acil durum risk değerlendirmesi ve risk yönetimi için yeterli kaynak sağlayarak birincil sağlık hizmetlerini güçlendirmesi;
- Felaketler karşısında etkili bir şekilde çok sektörlü hazırlık ve müdahale için ilgili sektörlerde ve sektörler arası iş gücünü ve idari kapasiteyi artırması;
- İnsan kökenli maddelere ilişkin yeni AB Tüzüğü ile mevzuat uyumu hazırlıklarına başlaması gerekmektedir.

Türkiye, 2024 yılı boyunca sağlık sisteminin sınır ötesi tehditlere karşı kapasitesini artırmaya ve zihinsel sağlık hizmetlerini toplum temelli modellerle yaygınlaştırmaya devam etmiştir. Kan, doku, hücre ve organ bağış oranları düşerken, insan kökenli maddelere ilişkin yeni AB düzenlemeleriyle uyum ihtiyacı sürmektedir. Tüketici haklarının uygulanmasında ve e-ticarette sahte ürünlerle mücadelede zorluklar devam etmiş, toplu dava mekanizmaları alanında uyum erken aşamada kalmıştır. Bebek ve çocuk

ölümleri ile sağlık hizmetlerine erişimdeki bölgesel eşitsizlikler varlığını korurken, HPV aşısı hâlâ ulusal bağışıklama programına dâhil edilmemiştir. Türkiye, hasta hakları, sağlık teknolojisi değerlendirmesi ve kamu sağlığında yolsuzlukla mücadele alanlarında AB müktesebatına uyum sağlamamıştır.

GRUP 3: REKABETÇİLİK VE KAPSAYICI BÜYÜME

Fasıl 10: Dijital Dönüşüm ve Medya

Türkiye, dijital dönüşüm ve medya konusunda **belirli bir miktar hazırlık** yapmıştır. Raporlama döneminde **bazı ilerlemeler** kaydedilmiştir. Türkiye, e-ticaret ve e-yönetişim alanlarında ilerleme kaydetmiş ve 2030 Teknoloji ve Sanayi Stratejisi ile bir siber güvenlik stratejisi ve eylem planı kabul etmiştir.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri, özellikle siber güvenlik ve 5G ile ilgili olarak, sadece kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- Evrensel hizmet, yetkilendirme düzenlemeleri ve elektronik iletişimde pazar erişimi ve geçiş hakları ile ilgili kurallarını AB müktesebatına uyumlu hale getirmeli;
- Siber güvenlik çerçevesini, NIS 2 Direktifi ve 5G Siber Güvenlik Araç Kutusu da dahil olmak üzere AB siber güvenlik standartlarına uyumlu hale getirmeli;
- Düzenleyici otoritenin ve yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığını güçlendirmeli ve medya çoğulculuğunu sağlamak için Venedik Komisyonu'nun tavsiyeleri doğrultusunda internet yasasını değiştirmeli ve kamu yayıncısının bağımsızlığını güçlendirmek için adımlar atmalıdır.

Elektronik haberleşme konusunda Türkiye, Avrupa Elektronik İletişim Kanunu ile henüz uyum sağlamamıştır ve düzenleyici kurumların mali ve idari bağımsızlığının eksikliği konusunda endişeler devam etmektedir. Telekomünikasyon Düzenleme Kurumu'nun gelir transferlerinde ve tüketici dostu bir telekomünikasyon piyasası oluşturulmasında bu gelirlerin kullanımında daha fazla şeffaflık gerekmektedir. Telekomünikasyon alanında rekabetçi ve tüketici dostu bir piyasa oluşturmak için, düzenleyici işlevlerin mülkiyet veya kontrol ile ilgili faaliyetlerden etkili bir şekilde ayrılması, yönetim kurulunun atama ve görevden alma kuralları ve devlet kurumlarından bağımsızlık gibi düzenleyici ve idari adımların atılması gerekmektedir.

Dijital hizmetler konusunda, Ticaret Bakanlığı, e-ticaret aracı hizmet sağlayıcıları ve e-ticaret hizmet sağlayıcıları hakkında bir değişiklik yönetmeliği kabul ederek, satıcıların bilgilerinin doğrulanması, haksız ticaret uygulamaları, anahtar kelime reklamcılığı, veri kullanımı ve paylaşımı, denetim ve raporlama yükümlülükleri konusunda platformlara yeni şartlar getirmiştir. Türkiye'nin e-ticaret pazarı, 2024 yılında Türk lirası cinsinden finansal hacim açısından %61,4 ve işlem sayısı açısından %1 artış kaydederek daha da genişledi. Özel kullanım için mal veya hizmet satın alırken veya sipariş verirken interneti kullanan bireylerin oranı artmaya devam etti. Herkesin çevrimiçi hizmetlere eşit erişimini sağlamak ve kolaylaştırmak için daha fazla uygulama çabası gerekmektedir. Türkiye, Dijital Hizmetler Yasası ve Dijital Piyasalar Yasası ile henüz uyum sağlamamıştır.

Yapay zekâ konusunda Türkiye, Mart 2025'te 2030 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi başlıklı yeni bir sanayi stratejisi benimsemiştir. Bu stratejide, yapay zekâ kapasitesinin ve uygulamalarının geliştirilmesi bir öncelik olarak kabul edilmekte ve bu da AB'nin Dijital On Yıl hedefleri doğrultusunda hizmetlerin daha geniş çapta dijitalleşmesine katkıda

bulunacaktır. Bu strateji, Türkiye ekonomisinin dijital dönüşümünü hızlandırırken AB müktesebatına uyum için gerekli reformların politika temelini oluşturmaktadır. Türkiye, gerekli uygulama yapısının kurulması da dahil olmak üzere, AB'nin Yapay Zekâ Yasası ile uyumunu sürdürmelidir.

Veri konusunda Türkiye, AB Veri Yönetişim Yasası ve Veri Yasası ile uyumlu, güvenilir, güvenli ve birlikte çalışabilir bir veri ekosistemi oluşturmak için henüz bir Ulusal Veri Stratejisi benimsememiştir.

Dijital güven ve siber güvenlik konusunda, eIDAS Tüzüğü'ne uyum hala beklenmemektedir. Ticaret Bakanlığı, veri koruma ve siber güvenlik risklerini ele almak amacıyla, ticari elektronik posta yönetim sistemi entegrasyon hizmetlerinin yetkilendirilmesi, sorumluluklarının belirlenmesi ve yetkilendirmelerinin iptal koşulları ile ilgili bir mevzuat yayınlamıştır. Türkiye, Mart 2025'te Dijital Dönüşüm Ofisi'ni kaldırarak ve henüz faaliyete geçmemiş olan Siber Güvenlik Başkanlığı'nı kurarak dijital politika koordinasyonunda kurumsal bir kırılma yaratmıştır. Ülkede dijital dönüşümü ilerletmek için yeni yapıyı net görevlerle tanımlamak ve işlevsel hale getirmek çok önemlidir. Türkiye ayrıca, ülkenin siber direncini güçlendirmek için bir siber güvenlik stratejisi ve eylem planı benimsemiştir ve raporlama döneminde siber güvenlikle ilgili bir yasa yayınlamıştır. Türkiye, tedarikçilerin risk profilini değerlendirmek ve yüksek riskli tedarikçiler için uygun kısıtlamalar ve/veya hariç tutmalar getirmek dahil olmak üzere AB 5G Siber Güvenlik Araç Kutusu önlemlerinin uygulanmasına devam etmelidir. Türkiye, NIS 2 Direktifi ile uyumuna katkıda bulunmak için yapılandırılmış, sektöre özgü bir siber olaylara müdahale ekosistemi oluşturmaya devam etmiştir. Eylül 2024 itibarıyla, kritik altyapılar için 14 sektörel Siber Acil Durum Müdahale Ekibi ve 2 200'den fazla kurumsal Siber Acil Durum Müdahale Ekibi bulunmaktadır.

Medyada, radyo, televizyon ve isteğe bağlı medya hizmetlerini düzenleyen mevzuatın, kapsamı, tanımları ve lisans kriterleri açısından netlik sağlamak ve yargı yetkisi ile çevrimiçi içeriğe erişimi kısıtlama konusunda tartışmalı noktaları ortadan kaldırmak için yenilenmesi gerekmektedir. RTÜK'ün tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusundaki endişeler devam etmiş ve bu endişeler giderilmemiştir.

Fasıl 16: Vergilendirme

Türkiye, vergilendirme alanında **orta düzeyde hazırlıklıdır**; ancak bu rapor döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir**. Türkiye'nin katma değer vergisi (KDV) yapısı, hâlâ yapısı, istisnalar, özel rejimler ve indirimli oranların kapsamı bakımından AB standartları ile uyumsuzdur.

Geçen yıl Komisyon tarafından verilen tavsiyeler henüz uygulanmamıştır ve geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye'nin özellikle:

- AB Üye Devletlerinin tümü ile vergi konusunda otomatik bilgi değişimini uluslararası standartlar doğrultusunda etkinleştirmesi;
- KDV ve ÖTV düzenlemelerini, özellikle vergilendirilebilir enerji ürünleri yelpazesini, AB müktesebatı ile uyumlaştırmaya devam etmesi;
- Kayıt dışı ekonomiyle mücadeleyi sürdürmesi ve bu alandaki ilerlemeyi temel performans göstergeleri yoluyla şeffaf bir şekilde raporlaması gerekmektedir.

Türkiye'nin özel tüketim vergileri (ÖTV) düzenlemeleri AB düzenlemelerinden önemli ölçüde farklıdır; özellikle alkol, tütün ve bazı enerji ürünlerinde uyumsuzluk söz

konusudur. Türkiye, Aralık 2024'te rakı ve benzeri içkiler arasında yeniden ÖTV farkı getirmiştir. Bazı enerji ürünlerine uygulanan ÖTV oranları AB'deki en düşük seviyelerin altındadır; kömür, kok kömürü ve elektrik ÖTV'den muaftır, kerosen ise sıfır oranla vergilendirilmektedir.

Kurumlar vergisinde ise, %25 oranı uygulanmakta, finansal sektörde bu oran %30'dur. 2024 yılında, büyük çok uluslu şirketler için %15, yerel düzeyde %10 asgari kurumlar vergisi getirilmiş; kamu-özel sektör ortaklıkları için oran %30'a çıkarılmıştır. Ayrıca, 2025 itibarıyla çevrim içi pazar yerlerinden mal alan hizmet sağlayıcılara %1 ek vergi uygulanmaya başlanmıştır.

Fasıl 17: Ekonomik ve Parasal Politika

Türkiye ekonomi ve para politikası konusunda **belirli düzeyde hazırlıklıdır**. Özellikle para politikası aktarım mekanizmasını desteklemeye yönelik önlemler alınması ve daha gerçekçi bir makroekonomik çerçevenin sunulmasıyla raporlama dönemi boyunca **iyi ilerleme** kaydedilmiştir. Türkiye ayrıca, aşırı bütçe açığı prosedürü kapsamında veri kalitesi ve raporlamanın zamanlaması konusunda da iyileştirmeler yapmıştır.

Para politikası açısından, Merkez Bankası son on yılda hükümetle birlikte belirlenen ve sürekli olarak %5 hedefini amaçlayan resmî enflasyon hedefinden sapmıştır. Cumhurbaşkanının, Merkez Bankası Başkanı ve Para Politikası Kurulu üyelerinin atanması ve görevden alınması konusunda geniş yetkilere sahip olmasıyla, Merkez Bankasının bağımsızlığını destekleyen kurumsal temellere ilişkin endişeler devam etmektedir.

Merkez Bankası para politikasını sıkı tutmuştur, bu durum, enflasyonun ve enflasyon beklentilerinin düşürülmesinde, ayrıca döviz (FX) pozisyonunun belirgin şekilde iyileştirilmesinde etkili olmuştur. 2024 yılının mart ayından aralık ayına kadar temel politika faizi %50 seviyesinde korunmuştur ve yılın sonunda indirim döngüsü başlamıştır.

Ekonomi politikasına ilişkin olarak, daha gerçekçi bir makroekonomik çerçeve sunulması açısından ilerleme kaydedilmiştir, ancak temel makroekonomik hedefler arasındaki tutarlılığın güçlendirilmesi için daha fazla çabaya ihtiyaç vardır. Ana politika belgelerinde alternatif makroekonomik ve mali senaryolar yer almamaktadır.

Türkiye, 2023-2025 **Katılım Öncesi Ulusal Ekonomik Reform Programı'nı** zamanında yayımlamıştır. Yapısal reformlar bölümü ilk kez sivil toplum kuruluşlarıyla istişare edilerek hazırlanmıştır. Makroekonomik çerçeve, alternatif bir senaryonun sunulmasında fayda sağlayacaktır.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri kısmen uygulanmıştır ve çoğunlukla geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Merkez bankasının bağımsızlığını koruması,
- Finansal istikrarı korurken, şeffaf bir para politikası çerçevesinde para politikasını daha da sadeleştirilmesi gerekmektedir.

Fasıl 19: Sosyal Politika ve İstihdam

Türkiye, sosyal politika ve istihdam konusunda **belli düzeyde** hazırlığı bulunmaktadır. Raporlama döneminde herhangi bir **ilerleme kaydedilmemiştir**. İstihdamda ayrımcılık, sendikal haklar, özellikle Roman topluluğunu etkileyen kayıt dışı istihdamın devam etmesi, işgücü piyasasında cinsiyetler arası eşitsizlik ve gelir eşitsizlikleri konusunda endişeler devam etmektedir.

Komisyondun geçen yilki tavsiyeleri büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- Irk ve etnik köken, din ve inanç, engellilik, yaş ve cinsel yönelim temelinde ayrımcılık yapılmaması, iŐyerinde fırsat eŐitlięi, iş-yaŐam dengesi ve cret Şeffaflığı konularında AB mktesebatina uyum sağlamak için adımlar atmalıdır.
- Sosyal diyalog mekanizmalarını etkin bir Şekilde kullanarak sendikalaŐma ve toplu pazarlık haklarını sınırlayan engelleri kaldırmalıdır.
- İŞ sağlığı ve güvenliği ile ilgili sorunları, özellikle inşaat sektöründe ve platform iŐçileri ile genç ıracıklar arasında meydana gelen ölümcül kazalarla ilgili sorunları ele almalıdır.
- Uygun fiyatlı bakım hizmetlerini genişleterek ve daha kapsamlı ve daha etkili aktif işgücü piyasası programları benimseyerek kadınların ve gençlerin resmi istihdam oranını artırmalıdır.

Türkiye, iş hukuku konusunda hiçbir ilerleme kaydetmemiştir. İŞ hukukunun uygulanabilirliği, çeşitli istisnalar ve iş hayatındaki yüksek düzeyde kayıt dıŐılık nedeniyle engellenmektedir ve bu durum özellikle Roman toplumu üzerinde etkili olmaktadır. Kayıt dışı çalışma oranı %26,58 ile yüksek seviyede seyretmektedir ve bu rakam çok sayıda göçmen iŐçiyi kapsamamaktadır. Platform alıŐması ve diğer yeni ortaya çıkan sektörler için düzenleyici erevesler oluşturulması gerekmektedir. 15-17 yaş arası çocukların işgücüne katılım oranı, önceki yıl %22,1'den 2024 yılında %24,9'a yükselmiştir. ocuk iŐçilięini, özellikle tehlikeli iŐlerde ortadan kaldırmak için çabaların artırılması ve ocuk iŐçilięinin ortadan kaldırılmasına yönelik ulusal programın yenilenmesi gerekmektedir.

İstihdam ve sosyal politikada kadın-erkek eŐitlięi konusunda, işgücü piyasasındaki cinsiyetler arası istihdam farkı, hafif bir düŐüŐe rağmen, AB ortalamasının neredeyse dört katıdır. Kadınların eğitim düzeyindeki artış, henüz ekonomik yaŐamda daha yüksek bir cinsiyet eŐitlięi düzeyine dnmemiŐtir. Türkiye, erkeklerin %72'lik oranına kıyasla, %36,6 ile OECD lkeleri arasında kadınların işgücüne katılım oranının en düşük olduğu ülkelerden biridir. Kayıt dışı istihdamda çalışan kadınların oranı %32,9'a yükselmiştir. Cinsiyetler arası ücret farkı %7,8'e yükselmiş olup, bu oran AB ortalamasının %12 altındadır. Lise mezunları için bu oran %20'ye ulaşmıştır. Türkiye, Ocak 2025'te EŞit cret Uluslararası Koalisyonuna resmi olarak katılmıştır. İŐKUR tarafından kadınlara yönelik istihdam desteği uygulanmaya devam etmiş, ancak çalışma çağındaki kadın nüfusunun çokluğu nedeniyle bu desteğin etkisi sınırlı kalmıştır.

Fasıl 20: İŞletme ve Sanayi Politikası

Türkiye, teŐebbüs ve sanayi politikası konusunda **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde, yeni bir strateji belgesinin kabul edilmesi ve birkaç destek programının etki değerlendirmelerinin yapılmasıyla **sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir. Kamu alımları uygulamalarının AB sanayi politikası ilkeleriyle uyumluluğu, büyük yatırımlara yönelik devlet yardımlarında Şeffaflık eksikliği ve önemli büyüklükteki kayıt dışı ekonomi konusunda endişeler devam etmektedir.

Komisyondun geçen yilki tavsiyeleri sadece kısmen uygulanmış olup, bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- AB sanayi politikası ilkeleriyle uyumsuz kamu alımları fiyat primlerini kaldırmalı ve bunları inovasyonu teşvik eden önlemlerle deęiŐtirmelidir;

- Sanayi destek programı kapsamında dağıtılan tutarları ve önceki dönemlere ait sanayi stratejilerinin sonuçlarını yayınlamalıdır;
- Boşlukları ve çakışmaları azaltmak için KOBİ destek çerçevesinin etkisini değerlendirmeye devam etmelidir.

Sanayi politikası konusunda Türkiye, Mart 2025'te "2030 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi"ni (ITS) kabul etti. Strateji, yeşil ve dijital dönüşüm girişimlerini ekledi ve teknolojik ve endüstriyel bağımsızlık yönündeki çabaları güçlendirdi. Ancak bu stratejinin tasarımı için sanayi paydaşlarıyla yapılan istişareler tamamen şeffaf değildi ve 2030 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde karşılaştırılabilir etki göstergeleri sistemi bulunmamaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, seçilmiş bazı paydaşların katılımıyla altı ayda bir raporlama yapmaktan sorumludur, ancak ilerleme raporlarının yayınlanması veya dış değerlendirme yapılması öngörülmemiştir. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi için yeni bir eylem planı Temmuz 2025'te kabul edildi. Bu plan, veri koruma, yargının işleyişinin iyileştirilmesi, kamu alımlarında uluslararası standartlara uyum ve yeşil ve dijital dönüşümle ilgili önlemleri içermektedir.

Sektörel politikalar konusunda, raporlama döneminde yeni bir sektörel strateji kabul edilmemiştir. Türkiye, raporlama döneminde sanayiye etkisi olan bir siber güvenlik stratejisi ve bölgesel kalkınma ulusal stratejisi yayınlamıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, yönetmelik kurallarına uyan işletmeler için yeşil dönüşüm sertifikaları getiren endüstriyel emisyonlara ilişkin bir yönetmelik kabul etmiştir.

Fasıl 25: Bilim ve Araştırma

Türkiye bilim ve araştırma alanında **çok ileri düzeydedir**. Raporlama döneminde, özellikle Horizon Europe programına katılım ve programın bilinirliğini artırmak ve kapasitesini geliştirmek için sürdürülen faaliyetler sayesinde **iyi düzeyli ilerleme** kaydedilmiştir. Avrupa İnovasyon Skor Tablosunda Türkiye'nin sıralamasının yükselmesi, AB ile Türkiye arasında araştırma ve inovasyon alanında aktif ve genişleyen bir iş birliği olduğunu göstermektedir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyesi sadece kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- Avrupa İnovasyon Göstergesi sıralamasında sürekli iyileşme sağlamak için inovasyonu teşvik etme çabalarını artırmalıdır.

Araştırma ve inovasyon alanında, Türkiye'nin Ufuk Avrupa'daki olumlu performansı devam etti. Türkiye'nin Ufuk Avrupa'ya katılımı, Türkiye'nin Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü girişimlerinde dinamik bir katılımcı olarak ortaya çıktığı Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü hariç, zayıf olmaya devam etmektedir. EIT ile mevcut iş birliğini güçlendirmek ve Türk girişimcilerin Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü programlarına katılımını artırmak amacıyla 2025 yılının ilk çeyreğinde EIT Topluluk Merkezi'nin faaliyete geçmesi kayda değerdir.

Fasıl 26: Eğitim ve Kültür

Türkiye, eğitim ve kültür alanında **kısmen hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde, özellikle mesleki eğitim ve ulusal yeterlilik sistemleri konusunda **bazı ilerlemeler** kaydedilmiştir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri sadece kısmen uygulanmış olup, bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle aşağıdakileri yapmalıdır:

- Kapsayıcı eğitimi, özellikle kız çocukları ve Romanlar dahil dezavantajlı gruplardan gelen çocuklara odaklanarak daha da iyileştirmeli ve okul terk oranını azaltmak için çalışmaları yakından izlemeli ve sürdürmelidir;
- Türk Yeterlilikler Çerçevesi ve Türk Yükseköğretim Kalite Konseyi'nin iyi işleyişini sağlamalıdır;
- 2005 tarihli UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Teşvik Edilmesi Sözleşmesi'ni uygulamak için adımlar atmaya devam etmelidir.

Eğitim ve öğretim alanında, toplam kamu eğitim bütçesinin GSYH içindeki payı 2024 yılında %3,93'e yükselmiş olup, bu oran AB ortalaması olan %4,6'nın altındadır. Konsolide kamu bütçesindeki toplam eğitim bütçesinin payı 2024 yılında %14,6 olarak gerçekleşmiştir.

Son on yılda okul öncesi eğitimi kapasitesinde %34,7'lik bir artış olmasına rağmen, Türkiye'nin kayıt oranı OECD ortalamasının altında kalmaya devam etmektedir. 5 yaşında okul öncesi eğitim için net kayıt oranı 2024 yılında %84,26'ya ulaşırken, 3-5 yaş arası Türk çocukların toplam net kayıt oranı %51,89'dur. Mülteci çocuklar arasında, 5 yaşında okul öncesi brüt kayıt oranı çok daha düşük olup %44,48'dir. Dezavantajlı çocukların yarısından fazlası okul öncesi eğitime devam etmemekte veya bir yıldan az süreyle devam etmektedir; buna karşılık, avantajlı geçmişe sahip çocukların sadece %14'ü bu durumdadır. Maliyet etkin ve kaliteli okul öncesi eğitim hizmetleri, belediye düzeyinde de dahil olmak üzere çok sayıda hizmet sunum modeli aracılığıyla yaygınlaştırılmalıdır.

2023-2024 yılında ilkokul ve ortaokul net kayıt oranı artarak sırasıyla %95,03 ve %91,45'e ulaşmıştır. Ortaöğretimde net kayıt oranı önemli ölçüde düşerek %87,97'ye gerilemiştir. Yükseköğretimde de kayıt oranı %46,02'den %42,72'ye önemli ölçüde düşmüştür.

Fasıl 29: Gümrük Birliği

Türkiye, Gümrük Birliği konusunda **iyi bir hazırlık düzeyini** korumaktadır. Raporlama döneminde herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir. Gümrük muafiyetleri, serbest bölgeler ve gözetim sistemi hâlâ AB müktesebatıyla tam uyumlu değildir ve Gümrük Birliği kurallarını ihlal etmektedir.

Komisyonun geçen yıl sunduğu tavsiyeler büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Önümüzdeki yıl Türkiye özellikle şunları yapmalıdır:

- Yeni mevzuatın AB Gümrük Kodu'yla tam uyumunu sağlama çabalarını artırmalı ve risk esaslı kontroller ile basitleştirilmiş usulleri AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirmelidir;
- Özellikle malların transiti veya basit şekilde işlenmesi gibi, AB'ye ithalat sırasında menşe beyanının yanlış yapılmasına neden olabilecek durumlarda, idari soruşturmalarda Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisi (OLAF) ile kontrolleri ve iş birliğini güçlendirmelidir;
- AB-Türkiye Gümrük Birliği içinde serbest dolaşımda bulunan mallar üzerindeki ithalat ve ihracat kısıtlamaları ile ek gümrük vergilerini kaldırmaya devam etmelidir.

Türkiye, **gümrük mevzuatı** alanında herhangi bir ilerleme kaydetmemiştir. Türkiye, AB-Türkiye Gümrük Birliği kapsamında serbest dolaşımda bulunan ve AB üyesi olmayan ülkeler menşeli çok sayıda ürüne yönelik ilave vergileri uygulamaya devam etmiştir.

Türkiye'nin değere dayalı ithalat gözetim tedbirlerini uygulaması, şeffaf, nesnel ve doğrulanabilir gümrük kıymetlendirme usulleriyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca, değere dayalı gözetim uygulaması sonucunda fazla ödenen vergilerin geri alınmasına yönelik bir hukukî mekanizmanın bulunmaması AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Post, deri ve kromlu derilere yönelik ihracat vergisi tedbirleri yürürlükte kalmaya devam etmektedir. AB Gümrük Kodu ile uyumlu bir Türk Gümrük Kanunu taslağı henüz sonuçlandırılmamıştır. Ayrıca, serbest bölgeler ve vergi muafiyeti rejimine ilişkin düzenlemeler AB müktesebatıyla hâlâ tam uyumlu değildir.

Ortaklık Konseyi'nin 1/95 Sayılı Kararına Ek 7 kapsamında gümrük konularında karşılıklı idari yardıma ilişkin kurallar doğrultusunda, Türkiye'nin gümrük mevzuatının doğru şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, özellikle bu mevzuatın ihlali niteliğindeki işlemlerin önlenmesi, tespiti ve soruşturulması yoluyla AB ile iş birliğini sürdürmesi gerekmektedir. Dolandırıcılıkla mücadele çabalarının bir parçası olarak, Türkiye'nin başta tütün mamullerinin kaçakçılığı olmak üzere gümrük sahtekârlığıyla mücadelesini ve Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi (OLAF) ile iş birliğini güçlendirmesi tavsiye edilmektedir.

İdari ve operasyonel kapasiteye ilişkin olarak, sınır kontrollerine yönelik gümrük uygulama kapasitesini, özellikle kaçakçılıkla mücadele operasyonlarında güçlendirmeye yönelik çabalar sürmüştür. Ancak fikrî mülkiyet haklarının gümrük yoluyla uygulanmasına ilişkin AB müktesebatıyla ve özellikle ihracat ve transit işlemleri bakımından tam uyum hâlâ tamamlanmamıştır. Güvenlik ve emniyet önlemlerinin uygulanmasına yönelik risk temelli kontrollerin, AB müktesebatıyla uyumlu olacak şekilde sadeleştirilmesi gerekmektedir. Türkiye, Ortak Transit Usulüne İlişkin Sözleşme kapsamındaki üyeliği çerçevesinde 5'inci aşamada güncellenmiş Yeni Bilgisayarlı Transit Sistemi'ni (NCTS) uygulamaktadır. Tarife bilişim sistemleri hâlen AB tarife bilişim sistemleriyle uyumlu şekilde çalışmaktadır. Türkiye'nin, iş süreçleriyle uyumlu bir şekilde bilişim stratejisini uygulaması ve gümrük iş süreçlerine dair belgeleri hukukî dayanaklarla uyumlu biçimde güncellemesi gerekmektedir.

GRUP 4: YEŞİL GÜNDEM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BAĞLANTISALLIK

Fasıl 14: Taşımacılık Politikası

Türkiye taşımacılık politikasında **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde, özellikle sürdürülebilir taşımacılık stratejileri ve sektörel mevzuat uyarlamaları alanında **sınırlı ilerleme kaydedilmiştir**. Ancak, Türkiye'nin AB taşımacılık müktesebatına genel uyumu hâlen çeşitli eksiklikler içermektedir; bu eksiklikler özellikle karayolu güvenliği, demiryolu serbestleştirilmesi, deniz güvenliği ve çok modlu taşımacılığın kolaylaştırılması alanlarında öne çıkmaktadır. Mevcut demiryolu işletmecisine yönelik sübvansiyonların artarak devam etmesi dikkat çekmektedir.

Komisyona geçen yılki tavsiyeleri yalnızca kısmen yerine getirilmiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Alternatif yakıtlar için yeni ve yeşil teknolojilerin benimsenmesini desteklemek üzere etkin izleme mekanizmaları ve fizibilite şemalarını değerlendirmesi;

- Havacılık ve deniz taşımacılığında başlamak üzere taşımacılığın karbonsuzlaştırılmasına yönelik kamu ve özel sektörde araçlar ve kapasite geliştirme çalışmaları başlatması ve ara hedefler belirlemesi;
- Sürdürülebilir kentsel hareketlilik planları kapsamında, afet boyutlarını da içeren ilk beyaz kitabını tamamlayıp yayımlaması ve yerel ile merkezi yönetimler arasında politika diyalogunu iyileştirerek kurumsal koordinasyonu artırması gerekmektedir.

Türkiye, genel taşımacılık alanında AB müktesebatına uyum çalışmalarını sürdürmektedir. Sürdürülebilir kentsel hareketlilik beyaz kitabı henüz kabul edilmemiştir. Karayolu taşımacılığında mesleki standartlara ve bozulabilir gıdaların taşınmasına ilişkin düzenlemeler getirilmiş, ancak mesleğe erişim, yol güvenliği, araç muayenesi ve alternatif yakıt altyapısı gibi konularda uyum açıkları sürmektedir. TÜİK verilerine göre, trafik kazaları ve yaralı sayısında artış görülmüştür. Demiryolunda tehlikeli madde taşımacılığı mevzuatı güncellenmiş, fakat Demiryolu Çerçeve Kanunu hâlâ kabul edilmemiştir; AB'nin Dördüncü Demiryolu Paketiyle uyum sağlanamamış ve sektörde yapısal bağımsızlık tesis edilememiştir.

Deniz taşımacılığında yerli bir seyir bilgilendirme sistemi devreye alınmış, ancak liman hizmetlerine ilişkin AB düzenlemesi iç hukuka aktarılmamıştır. Sürdürülebilir havacılık yakıtı mevzuatı kabul edilmemiştir; hava trafik güvenliği ve AB taşıyıcı tanıma ilkesi konularında ilerleme sağlanmamıştır. Türkiye, Çukurova'da 58'inci uluslararası havalimanını hizmete açmıştır. Çok modlu taşımacılık ve yolcu hakları alanlarında sınırlı uyum sağlanmıştır.

GKRY'de kayıtlı, Kıbrıs ile ilgisi olan ya da son uğradığı liman GKRY'de bulunan gemiler ve uçaklara yönelik kısıtlamalar yürürlükte kaldığı sürece, Türkiye bu fasla ilişkin AB müktesebatını tam olarak uygulama konumunda olmayacaktır.

Fasıl 15: Enerji

Türkiye enerji alanında **orta düzeyde hazırlıklıdır** ve raporlama döneminde **sınırlı ilerleme kaydedilmiştir**. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği uygulamaları yaygınlaşmış, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Yenilenebilir enerji sektöründeki yerli katkı zorunluluğu uygulamaları ise devam etmektedir. Türkiye'nin doğal gaz piyasasına ilişkin mevzuat değişiklikleri hâlen AB'nin Üçüncü Enerji Paketi ile tam uyumlu değildir ve Rusya'ya enerji bağımlılığı büyük ölçüde sürmektedir. Türkiye, nükleer güvenlik mevzuatının AB müktesebatıyla uyumlaştırılması yönündeki çabalarını sürdürmüştür.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri kısmen uygulanmıştır ve geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Doğal gaz piyasası reformunu derinleştirerek ayrıştırma faaliyetleri için bağlayıcı bir plan ve takvim oluşturması, mevzuatını AB'nin Üçüncü Enerji Paketi ile ve güncellenmiş 2024 tarihli AB Hidrojen ve Gaz Karbonsuzlaştırma Paketi ile uyumlu hale getirmesi;
- Enerji yoksulluğu ile mücadelede fiyat dışı destek mekanizmalarına geçerek piyasa temelli perakende fiyatlandırmayı yeniden tesis etmesi ve enerji verimliliği teşviklerini güçlendirmesi;

- Akkuyu Nükleer Santrali'ne ilişkin stres testi tavsiyelerini dikkate alarak nükleer güvenlik mevzuatını Euratom müktesebatıyla tam uyumlu hale getirmesi gerekmektedir.

AB enerji politikası; enerji arzı, altyapı, iç enerji piyasası, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, nükleer enerji, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanları kapsamaktadır. Türkiye, 2024 itibarıyla 51,3 milyar metreküp kapasiteye ulaşarak, İspanya'nın ardından Avrupa'nın ikinci en büyük sıvılaştırılmış doğal gaz(LNG) yeniden gazlaştırma kapasitesine sahip ülkesi olmuştur. Türkiye, doğal gaz ticaret merkezi olma hedefi doğrultusunda altyapı yatırımlarını sürdürmüş, Cezayir ile anlaşmasını 2027'ye kadar uzatmış, Türkmenistan ve Mısır ile yeni enerji iş birlikleri geliştirmiştir. Karadeniz'deki Sakarya sahasında günlük 9,5 milyon metreküp üretime ulaşılmış, Iğdır-Nahçıvan boru hattı hizmete girmiştir.

Doğal gaz piyasasında BOTAŞ'ın ayrıştırılması bir kez daha ertelenmiş ve mevzuat AB'nin Üçüncü Enerji Paketi ile uyumlu hale getirilmemiştir. Elektrik piyasasında sübvansiyonlar kademeli olarak azaltılırken, kurulu güç 117.876 MW'a ulaşmıştır; bunun yaklaşık 70.000 MW'ı yenilenebilir kaynaklardan sağlanmıştır.

2024 itibarıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam kurulu güç içindeki payı %60, üretimdeki payı ise %53 olmuştur. 2035 yılına kadar toplam 120 GW rüzgâr ve güneş kurulu güç hedefini içeren "Enerji Dönüşümü - Yenilenebilir Enerji 2035" Yol Haritası kabul edilmiştir. Ancak, yerli katkı zorunluluğu uygulamaları, AB-Türkiye Gümrük Birliği ve DTÖ kurallarıyla çelişmeye devam etmektedir. Enerji verimliliği alanında gelişme kaydedilmemiştir.

Akkuyu Nükleer Güç Santralinde ilk reaktörün devreye alınması yeniden ertelenmiş, diğer üç reaktörün inşaatı sürmüştür. AB/ENSREG metodolojisine göre yapılan stres testleri sonrasında yayımlanan raporda çeşitli güvenlik tavsiyeleri sunulmuştur.

Fasıl 21: Trans-Avrupa Ağları

Türkiye, Trans-Avrupa ağları konusunda **çok ileri düzeydedir**; ancak raporlama döneminde **sınırlı ilerleme kaydedilmiştir**. Ulaşım ağları alanında, Trans-Avrupa ulaşım ağlarının Türkiye topraklarına genişletilmesine katkı sağlayan projeler sürdürülmüş, Halkalı-Kapıkule demiryolu hattının inşasında ilerleme kaydedilmiştir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri kısmen uygulanmıştır ve geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- AB müktesebatına uygun, şeffaf, maliyet yansıtıcı ve ayrımcı olmayan bir doğal gaz transit rejimi oluşturması;
- Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün demiryolu bağlantılarına yönelik yatırımları harekete geçirecek somut adımlar atması, Marmaray tünelinin demiryolu kapasitesini artırması ve yük taşımacılığını optimize etmesi;
- TEN-T ağlarında uyumu kolaylaştırmak amacıyla AB müktesebatının kilit bölümlerine uyum çalışmalarını hızlandırması gerekmektedir.

Taşımacılık ağları bağlamında Türkiye, Halkalı-Kapıkule demiryolu hattının tüm aşamalarında ilerleme kaydetmeye devam etmiş; özellikle Çerkezköy-Kapıkule bölümünde fiziki ilerleme oranı %95'e ulaşmıştır. Ancak, Halkalı-Kars koridorunun doğu kesiminde demiryolu kapasitesi sınırlı kalmış ve altyapı geliştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün TEN-T ağına entegrasyonu açısından

demiryolu bağlantılarının tamamlanması kritik önem taşımaktadır. Marmaray tüneline yolcu ve yük taşımacılığının birlikte kullanımı nedeniyle kapasite sorunları yaşanmakta, bu darboğazın giderilmesi Avrupa-Asya demiryolu trafiği açısından aciliyet arz etmektedir. Kars-Tiflis-Bakü hattında kapasite artırımı girişimleri sürerken, Ankara-İzmir yüksek hızlı tren hattı ile Mersin-Adana-Gaziantep koridorunun inşası doğu-batı bağlantısını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Enerji ağlarında ise, Türkiye TEN-E Tüzüğü ile tam uyum sağlamamıştır; artan yenilenebilir enerji entegrasyonu, elektrik şebekesinin modernizasyonunda temel bir zorluk olmaya devam etmektedir.

Fasıl 27: Çevre ve İklim Değişikliği

Türkiye, çevre alanında **belirli düzeyde hazırlıklıdır** ve raporlama döneminde **biraz ilerleme kaydetmiştir**. Türkiye, sanayi emisyonları ve atık yönetimi konularında bazı adımlar atmıştır. İklim değişikliği alanında ise Türkiye, 2053 Uzun Vadeli İklim Stratejisi'ni ve emisyon ticaret sistemi kuran bir iklim yasasını (İklim Kanunu) kabul etmiştir.

Komisyon'un geçen yıl sunduğu tavsiyeler yalnızca kısmen uygulanmıştır ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır.

Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Depremden etkilenen bölgelerin yeniden inşasında çevresel standartların karşılanmasını sağlamak; özellikle Çevresel Etki Değerlendirmesi Direktifi'nin (*Environmental Impact Assessment Directive*) ve diğer yatay çevre mevzuatının tam olarak uygulanmasını sağlamak ve depremden etkilenen bölgelerde asbeste maruziyetten korunmaya yönelik önlemlerin gereği gibi uygulanmasını temin etmesi;
- Sanayi emisyonları, su ve atık ile doğa koruma ve hava kalitesi konularındaki direktiflerle uyumun tamamlanması;
- Özellikle ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere emisyon ticareti dâhil olmak üzere, AB iklim eylemi müktesebatıyla tam uyumun sağlanması ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC) daha iddialı bir Ulusal Katkı Beyanı (NDC) sunması beklenmektedir.

Atık yönetimi alanında, Türkiye'nin geri dönüşüm oranı raporlama döneminde %30'dan %36'ya yükselmiştir. Depozito yönetim sistemi ilkeleri Ocak 2025'te yayımlanmış ve Sakarya ilinde pilot uygulama başlatılmıştır. Ancak, yerel ve bölgesel düzeyde atık yönetim planlarının uygulanma düzeyi hâlâ yetersiz kalmıştır. Türkiye, AB Gemi Geri Dönüşüm Tüzüğü gerekliliklerini yansıtacak gemi geri dönüşüm mevzuatını henüz kabul etmemiştir. Türkiye, ulusal bir dögüsel ekonomi eylem planı da henüz benimsememiştir ve inşaat atıklarının yönetimi, önemli bir çevre sorunu olmaya devam etmiştir.

İklim değişikliği

Ülkenin iklim konusundaki kararlılığı hâlâ AB'ninkiyle uyumlu olmamakla birlikte, Türkiye raporlama döneminde iklim değişikliği alanında iyileşme kaydetmiştir. Kasım 2024'te, Türkiye Paris Anlaşması ile uyumlu uzun vadeli iklim stratejisini kabul etmiştir; ancak 2053 yılına kadar iklim nötrlüğüne ulaşma uzun vadeli hedefiyle kısa ve orta vadeli önlemleri uyumlu hale getirmek üzere detaylı, model tabanlı senaryoları henüz yayımlamamıştır. Temmuz 2025'te, Türkiye ulusal bir emisyon ticaret sistemi kurulmasına ilişkin kuralları içeren bir iklim yasası kabul etmiştir. Bu yasa, karbon

fiyatlandırmasının başlatılması açısından kritik bir adım olmakla birlikte, hâlen yalnızca kısmen AB müktesebatıyla uyumlu kalmıştır.

Türkiye, Yakıt Kalitesi Direktifi'ni (*Fuel Quality Directive*) tam olarak uygulamamıştır ve yeni hafif ve ağır vasıtalar için AB emisyon standartlarıyla uyumlu değildir. Türkiye, AB Karbon Yakalama ve Depolama Direktifi (*EU Carbon Capture and Storage Directive*) ile de uyumlu değildir. Ekim 2024'te, Türkiye, ozon tabakasını incelten maddelere ilişkin Montreal Protokolü'nün Kigali Değişikliğini (*Kigali Amendment to the Montreal Protocol*) uygulayan bir yönetmelik yayımlamıştır; bu adım, ozon tabakasını incelten maddeler ve florlu sera gazlarına ilişkin AB standartlarıyla uyum düzeyini artırmıştır. Ancak, sektörel kısıtlamalar ve kota sisteminin iddia düzeyi bakımından uyum hâlen tam değildir ve daha fazla çalışmayı gerektirmektedir.

UNFCCC COP30 öncesinde, küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırma çabalarıyla uyumlu şekilde, özellikle mutlak emisyon azaltım hedefi içeren, daha iddialı bir Ulusal Katkı Beyanı (NDC) sunulması kritik önem taşımaktadır.

GRUP 5: KAYNAKLAR, TARIM VE UYUM

Fasıl 11: Tarım ve Kırsal Kalkınma

Türkiye, tarım ve kırsal kalkınma alanında **belirli düzeyde** hazırlıklıdır. **Sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir. Türkiye'nin tarımsal destek politikası, AB ortak tarım politikası ilkelerinden uzaklaşmaya devam etmiştir. IPARD'ın uygulanmasında artan ulusal mali katkı ve önemli miktarda fon kullanılmasıyla dikkate değer ilerleme kaydedilmiştir.

Komisyondun geçen yılki tavsiyelerinin yalnızca bir kısmı yerine getirilmiştir. Dolayısıyla tavsiyeler hâlâ geçerlidir. Gelecek yıl Türkiye özellikle:

- başta tarımsal destekleme politikası olmak üzere mevzuatını AB müktesebatıyla uyumlaştırması;
- çiftlik sürdürülebilirlik veri ağını (FSDN) ve işleyen bir entegre idare ve kontrol sistemini (IACS) tesis etmesi;
- sığır eti ve canlı sığıra yönelik ithalat kotalarının kalıcı olarak açılmasını ve şeffaf yönetimini sürdürmesi gerekmektedir.

Fasıl 12: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası

Türkiye, gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında **belirli düzeyde** hazırlıklıdır. Raporlama döneminde bu alanda **ilerleme kaydedilmemiştir**. Bu alandaki AB müktesebatının tam olarak uygulanması için kayda değer ilave çabalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle söz konusu tavsiyeler hâlâ geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- gıdanın, yemlerin ve hayvansal yan ürünlerin üretiminin — özellikle çiğ süt üretimi açısından — AB yapısal standartlarını karşılayacak şekilde iyileştirilmesi;
- pestisit kalıntılarına ilişkin AB'nin maksimum limitlerine uyması ve tekrar eden eksiklikleri etkin bir şekilde ele alması;
- AB'nin Tek Sağlık yaklaşımını, zoonoz hastalıklar kontrol sistemine entegre etmesi gerekmektedir.

Fasıl 13: Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği

Türkiye, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinde **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Özellikle kaynaklar ve filo yönetimi konuları ve denetim ve kontrol gibi alanlarda **bazı ilerlemeler** kaydedilmiştir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyelerinin yalnızca bir kısmı yerine getirilmiştir ve bu nedenle söz konusu tavsiyeler hâlâ geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- sürdürülebilir balıkçılık yönetimini desteklemek amacıyla bilimsel tavsiye için verilerin toplanması ve veri paylaşımı başta olmak üzere, balıkçılık yönetiminin AB mevzuatıyla uyumlu hâle getirilmesine yönelik çabalarına hız vermesi;
- başta meslek örgütlerinin tanınmasına ve rollerine ilişkin kriterler olmak üzere, piyasa politikasını AB kurallarıyla uyumlaştırma çabalarını hızlandırması;
- Akdeniz'de balıkçılığın izlenmesi, uygulanması, gözetimi ve denetiminin Avrupa standartlarına uyumunun hızlandırılması ve yasa dışı, kayıt dışı ve düzenlenmemiş balıkçılık faaliyetlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Fasıl 22: Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu

Türkiye, bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu alanında **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir**.

Komisyonun 2023 yılındaki tavsiyeleri geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl Türkiye'nin özellikle:

- Yerel demokrasinin düzgün işleyişini ve daha dengeli bölgesel kalkınmayı sağlaması;
- IPA II kapsamında devam eden operasyonların izlenmesini iyileştirmesi ve IPA III kapsamındaki uygulamaları hızlandırarak yüksek kaliteli sonuçlar elde etmesi ve taahhüt iptallerinden kaçınması;
- Bölgesel politika uygulamasındaki aşırı merkezîyetçiliği ve yapısal zayıflıkları ele alması gerekmektedir.

Fasıl 33: Mali ve Bütçesel Hükümler

Türkiye, mali ve bütçesel hükümler alanında **belirli düzeyde hazırlıklıdır**. Raporlama döneminde **ilerleme kaydedilmemiştir**. Komisyonun geçen yılki tavsiyesi yerine getirilmemiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Gayrisafi Millî Gelir (GSMG) envanterini Eurostat'ın GSMG Envanter Rehberi ile daha uyumlu hâle getirmesi gerekmektedir.

Türkiye, mali ve bütçesel hükümlerin temelini oluşturan politika alanlarında (bkz. Fasıl 16 – Vergilendirme, Fasıl 18 – İstatistik, Fasıl 29 – Gümrük Birliği, Fasıl 32 – Mali Kontrol) temel ilke ve kurumları oluşturmuştur. Ancak, öz kaynaklar sisteminin etkin biçimde uygulanabilmesi için zaman içinde sağlam bir koordinasyon yapısı kurması, idari kapasitesini güçlendirmesi ve uygulama kurallarını benimsemesi gerekmektedir. AB ile işlenmiş tarım ürünleri ve sanayi ürünleri (kömür ve çelik hariç) alanında tesis edilen Gümrük Birliği, Türkiye'nin gümrük mevzuatının AB müktesebatıyla önemli ölçüde

uyumunu sürdürmesini sağlamaktadır. Ancak, Türkiye'nin Birlik Gümrük Kodu ile uyumlu bir gümrük kanununu hâlâ kabul etmemiş olması, geleneksel öz kaynaklar (başta gümrük vergileri olmak üzere) açısından hazırlıkları sınırlamaktadır.

Katma Değer Vergisi'ne dayalı kaynak için KDV matrahının ve ağırlıklı ortalama oranının doğru biçimde hesaplanmasını sağlayacak sistemler henüz mevcut değildir. KDV ve gümrük vergilerinde yolsuzluk ve kayıt dışı ekonominin büyüklüğü önemli sorunlar olmaya devam etmektedir. Vergi yapısı, muafiyetler, özel usuller ve indirimli oranların kapsamına ilişkin mevzuat da AB müktesebatıyla tam uyumlu değildir.

Gayrisafi millî gelire dayalı kaynak bakımından, Türkiye ulusal hesaplarını ve GSMG hesaplamalarını Avrupa Hesaplar Sistemi (ESA 2010) ile uyumlu hâle getirme yönünde çabalarını sürdürmektedir. Ancak, tahminlerin kapsamlılığının artırılması ve kayıt dışı ekonomiyi dikkate alacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. GSMG envanteri Eurostat'ın Envanter Rehberi'yle tam olarak uyumlu değildir ve veri iletimi her zaman zamanında gerçekleşmemektedir.

İdari yapı açısından ise, Türkiye'nin, AB bütçesine yapacağı katkının doğru şekilde hesaplanması, tahmini, muhasebeleştirilmesi, tahsili, ödenmesi, denetimi ve raporlanmasını sağlamak amacıyla yeterli idari kapasiteye ve uygulama kurallarına sahip, işlevsel bir koordinasyon yapısı oluşturması gerekmektedir.

GRUP 6: DIŞ İLİŞKİLER

Fasıl 30: Dış İlişkiler

Türkiye, dış ilişkiler konusunda **orta düzeyde hazırlıklıdır**. Rapor **döneminde sınırlı ilerleme** kaydedilmiştir.

Komisyondun geçen yılki tavsiyeleri yerine getirilmemiştir ve bu nedenle hâlâ geçerlidir. Gelecek yıl, Türkiye'nin özellikle:

- Gümrük tarifelerini, Ortak Gümrük Tarifesi ile tam olarak uyumlu hâle getirmesi;
- AB'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi ve çift kullanımlı malzemenin ihracatının kontrolü düzenlemesine uyumunu tamamlaması;
- Ulusal yabancı yatırım inceleme mevzuatını (yenilenecek olan), AB'nin 2019/452 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımların İncelenmesine İlişkin Tüzüğü ile uyumlu hâle getirmesi gerekmektedir.

Rapor döneminde ortak ticaret politikası konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, ortak gümrük tarifesinden sapma yaratan ek gümrük vergilerinin geniş kapsamını korumuş ve yararlanıcı ülkeler ile ürünler bakımından AB'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi ile kısmi uyumunu sürdürmüştür. Türkiye, raporlama döneminde bir yeni korunma önlemi soruşturması başlatmıştır.

Dünya Ticaret Örgütü, OECD ve G20 içinde AB ve Türkiye arasında daha yakın bir koordinasyona ihtiyaç vardır. Türkiye, DTÖ'de Elektronik Ticaret Ortak Girişimi tartışmalarına aktif katılım göstermiş, ancak sonuç belgesine destek beyan etmemiştir. Türkiye, elektronik iletimler üzerindeki gümrük vergileri moratoryumunun yenilenmesini desteklemiş olmakla birlikte, bu taahhüdün anlamı ve kapsamı konusunda şüphelerini dile getirmeye devam etmektedir.

Türkiye, Hindistan ve Güney Afrika ile, Kalkınma için Yatırım Kolaylaştırma Anlaşması'nın DTÖ kural kitabına hukuken dâhil edilmesine ilişkin mutabakatı engellemektedir. Ayrıca Türkiye, Çok Taraflı Geçici Temyiz Hakemlik Düzenlemesi'ne katılmamıştır.

AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin köprü mevzuatının (1/2006 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı), yenilenmiş Pan-Avrupa-Akdeniz (*Pan-Euro-Med*) Menşe Kümülyasyonu Sözleşmesi'nin yeni kurallarıyla uyumlu hâle getirilmesine yönelik teknik revizyon çalışmaları sürmektedir. Askerî teçhizat, teknoloji ve çift kullanımlı malların ihracat kontrolleri konusunda Türkiye, bazı çok taraflı ihracat kontrol düzenlemelerinde AB tutumuyla uyumlu hareket etmemiştir. Türkiye'nin, AB'nin Rusya'ya yönelik kısıtlayıcı tedbirlerine uymaması endişe konusu olmaya devam etmektedir; ancak Türkiye, Rusya'ya yönelik AB yaptırımlarının çift kullanımlı mallar üzerinden dolanılmasını önlemek için bazı pratik adımlar atmıştır.

Üçüncü ülkelerle ikili ticaret ve yatırım anlaşmaları bakımından Türkiye'nin, 25 AB Üye Devletinden 24'üyle toplam 84 ikili yatırım anlaşması ve 23 serbest ticaret anlaşması yürürlüktedir. Ukrayna ile imzalanan STA yürürlüğe girmiş, ancak uygulanması askıya alınmıştır. Türkiye, Malezya, Venezuela, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar ile olan serbest ticaret anlaşmalarını uygulamaya devam ederek, bu ülkelerle AB'nin benzer anlaşmaları bulunmadığından, AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin ortak ticaret politikasından sapmıştır. Ayrıca Türkiye, İran, Özbekistan, Pakistan ve Azerbaycan ile tercihli ticaret anlaşmalarını uygulamaya devam etmiştir.

Kalkınma politikası ve insani yardım alanında Türkiye, 2024 yılında 6,87 milyar avro (7,48 milyar dolar) tutarında resmî kalkınma yardımı sağlamıştır; bu tutar, GSYH'nin %0,56'sına karşılık gelmekte olup, Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 17'de yer alan %0,7 hedefinin altındadır. Bu yardımın büyük kısmı, Suriye ile ilgili projelere yönelik insani destek olup, Türkiye'de yürütülmüştür.

Fasıl 31: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası

Türkiye, ortak dış, güvenlik ve savunma politikası alanında **orta düzeyde hazırlıklıdır** ve **sınırlı ilerleme** kaydetmiştir. Dış politikasını AB ile uyumlu hâle getirme yönünde siyasi irade göstermemekle birlikte, Türkiye dış politika ve bölgesel konulara ilişkin olarak AB ile daha yapıcı diyaloglara açık bir tutum sergilemiştir. Bu çerçevede, raporlama döneminde bir dizi AB-Türkiye dış ve bölgesel politika diyalogu ve istişaresi gerçekleştirilmiştir. Ancak Türkiye, AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile uyumunu geliştirme yönünde bir istek ortaya koymamıştır. Uyum sağlamak için hiçbir çabanın gösterilmemesi, Türkiye'nin AB'ye katılma yönündeki stratejik hedefiyle çelişmektedir.

Türkiye, aktif ve çok katmanlı bir dış politika yürütmeye devam etmiştir. Artan jeopolitik zorluklar, Türkiye'nin bölgesel stratejik rolünü pekiştirmiş ve AB ile Türkiye'nin ortak çıkar ve sorumluluklarını vurgulamıştır.

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırgan savaşı kapsamında, Türkiye kolaylaştırıcı ve potansiyel arabulucu rolünü vurgulamayı sürdürmüş, bu kapsamda 2025 yılının mayıs, haziran ve temmuz aylarında İstanbul'da Rusya ve Ukrayna arasında doğrudan görüşmelere ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, AB'nin Rusya'ya yönelik kısıtlayıcı tedbirleriyle uyumlu değildir; ancak yaptırımların Türk toprakları üzerinden dolanılmasını önlemeye yönelik adımlar atmış ve bu konuda bazı somut sonuçlar elde etmiştir.

Orta Doğu barış süreci konusunda, Türkiye iki devletli çözümün hayata geçirilmesi için siyasi sürecin yeniden başlatılması gerekliliği konusundaki AB tutumuyla uyumludur ve bu hedef doğrultusunda faaliyet gösteren “Küresel Koalisyon” içinde yer almaktadır. Ancak Türkiye’nin bazı konulardaki tutumu örneğin, Ankara’nın meşru siyasi aktör olarak gördüğü Hamas ve AB’nin Hamas’ı açıkça terör örgütü olarak tanımlayan tutumuyla bağdaşmamaktadır. Türkiye, Gazze ateşkesi konusundaki arabuluculuk çabalarına yapıcı bir katkı sağlamış ve 13 Ekim 2025’te Şarm El-Şeyh’te düzenlenen Gazze Barış Zirvesi’ne katılarak bildiriye imzalamıştır. Suriye konusunda ise, Aralık 2024’te Esad rejiminin düşmesinin ardından, Türkiye ülke içindeki gelişmeler üzerinde etkisini önemli ölçüde artırmıştır. Türkiye, geçiş sürecini desteklemek üzere ilgili aktörlerle yoğun temaslarda bulunmuş, AB ve ABD yaptırımlarının kaldırılmasını güçlü şekilde savunmuştur. Türkiye, Çin ile stratejik ortaklığını sürdürmüş; ekonomik ve yatırım ilişkilerini güçlendirme, ikili ticareti artırma ve ticaret dengesizliklerini azaltma fırsatlarını ararken, aynı zamanda bölgesel ve küresel konularda istişarelerde bulunmuştur.

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında Türkiye, AB’nin kriz yönetimi misyon ve operasyonlarına aktif olarak katılmaya ve önemli katkılar sunmaya devam etmiştir.

Komisyonun geçen yılki tavsiyeleri kısmen yerine getirilmiştir ve bu nedenle geçerliliğini korumaktadır. Gelecek yıl, Türkiye özellikle:

- Yüksek Temsilci’nin AB adına yaptığı açıklamalar ve Konsey’in ilgili yaptırım kararlarıyla uyumunu ivedilikle ve önemli ölçüde artırması,
- Kısıtlayıcı önlemlerin aşılmasını tespit etme ve önleme çabalarını sürdürmesi, özellikle askerî amaçlarla kullanılacak ileri teknoloji ürünleri konusunda dikkatli olması; ekonomik açıdan kritik malların yeniden ihracını önlemeye yönelik tedbirleri genişletmesi ve Rusya’nın “Gölge Filosu” ile bağlantılı denizcilik ve çevre güvenliği risklerini ele alması,
- AB ile dış ve güvenlik politikası konularında daha yapısal ve düzenli siyasi diyaloglara devam etmesi, ortak çıkar alanlarında iş birliğini güçlendirmesi ve farklılıkları azaltmak için çalışması gerekmektedir.